

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

Bc. Blanka Schůtová

Překlady v kontextu institucí EU: Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů a dodržování těchto pravidel

Translation in the context of EU institutions: Interinstitutional Style Guide and
its implementation

Praha 2020

Vedoucí práce: PhDr. Bc. Tomáš Svoboda, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 1. června 2020

Blanka Schůtová

Abstrakt

Cílem diplomové práce je prozkoumat používání pravidel v oblasti institucionálního překladu, především v kontextu překladu v rámci institucí Evropské unie. Teoretická část práce nejprve vymezuje pojem institucionálního překladu, dále se podrobně věnuje tématu překladu v institucích Evropské unie a také problematice pravidel a příruček v oblasti institucionálního překladu obecně i konkrétně v EU. Empirickou část práce tvoří analýza Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů jako jednoho ze souborů pravidel používaných v oblasti institucionálního překladu v institucích EU, včetně jejich srovnání s pravidly českého pravopisu dle Internetové jazykové příručky ÚJČ AV ČR. Následuje ověření toho, jak důsledně jsou vybrané pokyny dodržovány v českých verzích právních předpisů publikovaných v Úředním věstníku EU mezi lety 2004 a 2020. Analýza dodržování pokynů je prováděna na sestaveném pracovním korpusu legislativních textů EU za pomoci nástroje ApSic Xbench. Výsledky této analýzy jsou následně porovnány s výskytem daných jevů korpusu původních českých právních předpisů. Zjištění by měla přispět k poznání specifik institucionálního překladu, především toho, do jaké míry je tento typ překladu závaznými pravidly determinován.

Klíčová slova: institucionální překlad, překlady pro instituce EU, kvalita překladu, pokyny pro překlad, pravidla a příručky pro překlad, Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů, nástroje pro automatickou kontrolu kvality, korpusový výzkum

Abstract

The aim of this master's thesis is to examine the topic of using style guides in institutional translation, especially in the context of translation in the EU institutions. The theoretical part of the thesis first defines institutional translation and then describes the topic of translation in the EU institutions and of translation manuals and style guides in institutional translation in general and specifically in the EU. The empirical part is focused on the analysis of the Interinstitutional Style Guide as a set of rules and guidelines used in institutional translation in the EU institutions; the IISG is also compared with the grammar and spelling rules of the Czech language in the Czech Internet Language Reference Book by the Czech Language Institute of Czech Academy of Sciences. The thesis examines the observance rate of those rules in the Czech language versions of legal documents published in the Official Journal of the EU from 2004 to 2020. The analysis is conducted in a corpus compiled of EU legislative texts through ApSic Xbench. The results of the analysis are then compared to the occurrence of the examined language phenomena in a corpus of original Czech legal documents. The findings shall contribute to the research of the specificities of institutional translation, especially to the question of how much this type of translation is determined by binding rules.

Key words: institutional translation, translation for the EU institutions, translation quality, translation guidelines, translation manuals and style guides, Interinstitutional Style Guide, quality assurance tools, corpus research

Obsah

1	Úvod.....	9
I	Teoretická část	11
2	Cíle práce	11
3	Východiska práce.....	12
4	Dosavadní stav zkoumané problematiky	14
5	Institucionální překlad – vymezení pojmu.....	16
6	Překlady v kontextu institucí EU	17
6.1	Funkce překladu v EU a princip mnohojazyčnosti.....	18
6.2	Specifika překladů vznikajících v institucích EU.....	18
6.2.1	Neexistence originálu a překladů.....	18
6.2.2	Ekvivalence.....	19
6.2.3	Hybridnost	20
6.2.4	Angličtina jako <i>lingua franca</i>	21
6.3	Specifika právního překladu v kontextu institucí EU.....	22
6.4	Překlad jako proces	23
6.5	Překlad jako produkt	26
6.5.1	Eurožargon.....	26
6.5.2	Jazyk práva EU	26
6.5.3	Jednotná terminologie.....	27
6.5.4	Clear writing campaign.....	27
6.6	Kvalita překladu.....	28
6.6.1	Kvalita překladu jako produktu	29
6.6.2	Kvalita překladu jako procesu	31
6.7	Pravidla a příručky v kontextu institucionálního překladu.....	31
6.7.1	Pravidla a příručky v kontextu institucí EU.....	32
6.8	Shrnutí kapitoly 6.....	34
7	Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů.....	35
7.1	Historie vzniku Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů.....	36
7.2	Vznik české verze Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů	36
7.3	Jednotlivé části Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů.....	37
7.3.1	Část první – Úřední věstník	37
7.3.2	Část druhá – Všeobecné publikace	37
7.3.3	Část třetí – Pravidla společná všem jazykům	38

7.3.4	Část čtvrtá – Publikace v českém jazyce	38
7.4	Rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou	39
7.5	Shrnutí kapitoly 7.....	41
8	Výzkumná metoda	42
8.1	Nástroje pro automatickou kontrolu kvality	42
8.1.1	ApSIC Xbench.....	43
8.2	Omezení výzkumné metody	44
8.3	Shrnutí kapitoly 8.....	44
9	Zkoumané jevy	45
9.1	Kritéria pro výběr kategorií	45
9.2	Zkoumané kategorie	45
9.3	Shrnutí kapitoly 9.....	47
10	Korpus.....	48
10.1	Výběr korpusu.....	48
10.1.1	Výběr korpusu právních předpisů EU	48
10.1.2	Výběr korpusu českých právních předpisů	49
10.2	Výstavba korpusu	50
10.2.1	Výstavba korpusu právních předpisů EU	50
10.2.2	Výstavba korpusu původních českých právních předpisů	51
10.3	Shrnutí kapitoly 10.....	52
II	Empirická část.....	53
11	Faktický výzkum.....	53
11.1	Práce s nástrojem Xbench.....	53
11.2	Výzkum v korpusu legislativních textů EU	54
11.3	Výzkum v korpusu původních českých právních předpisů	56
11.4	Shrnutí kapitoly 11.....	56
12	Interpretace výsledků a verifikace hypotéz	57
12.1	Dodržování pravidel dle jednotlivých zkoumaných kategorií	57
12.1.1	Rozdíly mezi IISG a IJP	57
12.1.2	Interpunkce podle IISG	58
12.1.3	Psaní velkých písmen	59
12.2	Výskyt zkoumaných jevů v korpusu nepřekladových textů	60
12.2.1	Rozdíly mezi IISG a IJP	60

12.2.2	Interpunkce podle IISG	61
12.2.3	Psaní velkých písmen	61
12.3	Vliv rozdílů mezi IISG a IJP na důslednost dodržování pravidel.....	62
12.4	Změna důslednosti dodržování pravidel v čase	63
12.5	Důslednost dodržování pravidel u různých typů právních předpisů.....	65
12.6	Shrnutí kapitoly 12.....	66
13	Možnosti dalšího výzkumu	67
14	Závěr	68
15	Bibliografie	70
15.1	Primární	70
15.2	Sekundární	70

Seznam zkratk

- CAT – computer aided/assisted translation – počítačem podporovaný překlad
- DGT – Directorate General for Translation – generální ředitelství pro překlady
- EK – Evropská komise
- EP – Evropský parlament
- IISG – Interinstitutional Style Guide – Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů
- IJP – Internetová jazyková příručka
- INTN – institutional translation – institucionální překlad
- PČP – pravidla českého pravopisu
- QA – quality assurance – automatická kontrola kvality

1 Úvod

Překlad legislativy EU představuje specifický typ překladu v oblasti právního překladu obecně i konkrétně v rámci překladu legislativy. Jeho podobu určují omezení plynoucí z jedinečného principu mnohojazyčnosti EU a funguje v rámci specifické pojmové struktury Evropské unie. Hlavní překladatelské problémy vycházejí z požadavku dosažení stejného významu či spíše jednotného uplatňování a interpretace legislativy ve všech úředních jazycích (Biel 2007: 160–161).

Překlad hrál v evropské integraci, která započala již v padesátých letech, ústřední roli, a otázka jeho kvality je tudíž zcela zásadní. Zvýšené pozornosti se kvalitě překladu v kontextu EU začalo dostávat především v posledním desetiletí. Vzhledem k tomu, že překlad v kontextu institucí EU zpochybňuje základní translatologické pojmy, jako výchozí a cílový text, proces překladu apod., představuje také problém pro tradiční chápání kvality překladu. V průběhu uplynulého desetiletí začaly instituce EU klást na kvalitu větší význam, o čemž svědčí velké množství vydávaných pravidel a pokynů pro překlad (Biel 2017: 31).

Cílem diplomové práce bude podrobněji prozkoumat právě problematiku používání pravidel v oblasti institucionálního překladu, především v kontextu překladu v rámci institucí Evropské unie. Součástí práce bude analýza Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů jako jednoho ze souborů pravidel používaných v institucích EU a ověření toho, zda jsou v překladech vznikajících v institucích EU vybrané pokyny dodržovány, což přispěje k poznání specifik institucionálního překladu.

Práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou. V teoretické části jsou nejprve popsány cíle práce a východiska práce a rovněž je nastíněn dosavadní stav zkoumané problematiky. Dále je vymezen pojem institucionálního překladu a následně je popsána problematika překladu v rámci institucí EU, včetně funkce překladu v EU, specifik překladů v institucích EU, překladu jako produktu i jako procesu, otázky kvality překladu, specifik právního jazyka a právního překladu v EU a rovněž jednotné terminologie či eurožargonu. Následně se práce věnuje pravidlům a příručkám v kontextu institucionálního překladu a také konkrétně v institucích Evropské unie. Další kapitola popisuje Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů, jejichž používání je závazné pro všechny instituce EU. Jednotlivé jazykové pokyny obsažené v tomto souboru pravidel, konkrétně v části pro publikace v českém jazyce jsou poté porovnány s pravidly českého pravopisu uvedenými v Internetové jazykové příručce ÚJČ AV ČR.

V empirické části bude provedena analýza dodržování vybraných jazykových pokynů obsažených v Pravidlech pro jednotnou úpravu dokumentů v právně závazných legislativních

textech na pracovním korpusu sestaveném z předpisů zveřejněných v Úředním věstníku EU od vstupu ČR do EU po současnost, tj. od května 2004 až po březen 2020. Metodou zvolenou ke zkoumání je nástroj pro automatickou kontrolu kvality ApSic Xbench. V tomto nástroji budou vyhledány a analyzovány vybrané jazykové jevy ve třech kategoriích: rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou a dále vybraná pravidla pro interpunkci a pro psaní velkých písmen dle Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů, která se s pravidly českého pravopisu shodují. Výsledky této analýzy budou následně porovnány s výskytem zkoumaných jevů v korpusu původních českých právních předpisů, tj. nepřekladových textů. Na výsledcích z provedené analýzy bude poté ověřena platnost stanovených hypotéz. V závěru práce budou nastíněny možnosti dalšího výzkumu. Práce je rovněž opatřena seznamem použité primární a sekundární literatury. Získané poznatky hlavních kapitol práce jsou vždy shrnuty v závěru každé jednotlivé kapitoly.

I Teoretická část

2 Cíle práce

Práce bude rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou. v teoretické části bude na základě příslušné odborné literatury popsána problematika institucionálního překladu, zejména pak překladu v institucích Evropské unie, především funkce překladu v EU a jeho specifika, překlad jako proces a jako produkt a otázka kvality překladu. Dále se bude teoretická část zabývat pravidly a příručkami v oblasti institucionálního překladu, jejich používáním a jejich funkcí v kontextu institucí EU.

Empirickou část práce bude představovat analýza jazykových pokynů obsažených v Pravidlech pro jednotnou úpravu dokumentů Úřadu pro publikace EU a jejich srovnání s Internetovou jazykovou příručkou ÚJČ AV ČR. Dále pak bude následovat ověření toho, zda a do jaké míry jsou vybrané pokyny Pravidel v publikovaných překladech dodržovány na vlastním pracovním korpusu českých překladů legislativních textů publikovaných v Úředním věstníku EU od vstupu ČR do EU až po současnost. Takto získané údaje budou následně porovnány s výskytem daných jevů v korpusu původních českých právních předpisů čili nepřekladových textů. Zjištění přispějí k poznání specifík institucionálního překladu, konkrétně toho, do jaké míry je tento typ překladu závaznými instrukcemi determinován.

Pro výzkum jsme stanovili následující hypotézy:

1) V případech, kdy existuje rozpor mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou, bude dodržování pokynů obsažených v Pravidlech méně důsledné, protože překladatelé mají zvnitřnělá pravidla češtiny dle PČP spíše než pravidla dle Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů.

2) U novějších textů bude v důsledku rostoucích snah o harmonizaci a standardizaci a důrazu na kvalitu dodržování pokynů důslednější než v dříve publikovaných dokumentech.

3) Ve třech zkoumaných typech legislativních dokumentů se bude důslednost dodržování pravidel lišit, přičemž nejdůsledněji budou pravidla dodržována v nařízeních.

3 Východiska práce

Překlady právních textů se v rámci translologie zabývá samostatný dílčí obor právní translologie označovaný v angličtině jako *Legal Translation Studies* (LTS). Mezi nejdůležitější představitele této dílčí disciplíny patří Ľucia Bielová (2007, 2014, 2017, 2019), Susan Šarčevičová (1997, 2000) či Fernando Prieto Ramos (2013, 2014, 2018). Dalšími autory zabývajícími se právním překladem jsou Deborah Caová (2007), Enrique Alcaraz Varó (2002) či Marshall Morris (1995). V českém prostředí jsou významnými autory Michal Tomášek (1998, 2010) či Marta Chromá (2008, 2014).

Téma překladu v kontextu institucí EU tvoří součást oblasti institucionálního překladu, který je předmětem výzkumu již více než dvě desetiletí. Za první odbornou stat' k tématu institucionálního překladu bývá považován článek B. Mossopa z roku 1988 (takto se vyjadřuje např. Koskinen 2011 či Kang 2014). Konkrétně překlady pro instituce Evropské unie se zabývají Emma Wagnerová (2001, 2002), Kaisa Koskinenová (2000, 2008, 2014), již zmiňovaní Ľucia Bielová a Fernando Prieto Ramos, dále například Vilemini Sosoni (2002, 2005, 2011, 2013, 2016), Christina Schäffnerová (2001), Cay Dollerup (1996, 2001) či Klaudia Bednárová-Gibová (2009, 2016). Mezi domácí autory, kteří se věnují různým aspektům překladu pro instituce EU, patří Filip Křepelka (2007), Jana Hoffmannová (2008), Zdeněk Šimandl (2008), či Tomáš Svoboda (2012, 2013, 2017, 2019).

Za první zásadní pojednání věnující se pravidlům a příručkám v překladatelské praxi institucí je považován článek Iana Masona *Text parameters in translation: transitivity and institutional cultures* (2004). Metodami zkoumání norem v translologii se zabývá Siobhan Brownlie (1999). Gabriel Gonzalez Nunez (2016) se zabývá různými definicemi pojmu *translation policy* a koncepty, které tento termín zastřešuje. Různé metody výzkumu v oblasti právního překladu a tlumočení, včetně možností využití korpusového výzkumu, prezentuje publikace *Research Methods in Legal Translation and Interpreting* (2019, Biel, Engberg, Martín Ruano a Sosoni, eds.). Příklady využití korpusů pro zkoumání institucionálního překladu najdeme rovněž v publikaci *Institutional Translation for International Governance* (2018, Prieto Ramos, ed.).

Překlady v institucích EU se zabývá také sama Evropská unie (2006, 2011, 2015, 2018), především Generální ředitelství pro překlady Evropské komise (2011, 2016).

Z kvalifikačních prací věnujících se překladu v institucích EU jmenujme diplomovou práci Barbory Stolínové (2015) pojednávající o tzv. eurožargonu v překladových textech, Kateřiny Tomíčkové (2019) zabývající se chybovostí v překladu právních textů či Jana Hanzla (2006) o překladu *acquis communautaire* do češtiny a jazyků dalších zemí, které vstoupily do

EU v roce 2004. Tématu překladů legislativních textů z angličtiny do češtiny se věnuje také práce Petry Filipové (2001) a rozdíly v kvalitě překladů vyhotovených externími a interními překladateli zkoumá ve své práci Gabriela Kadlecová (2013). Lipanská (2010) popisuje překladatelské služby zajišťované speciálně zřízeným odborem IPT (interní překladatelský tým) pod Úřadem vlády ČR, který fungoval v souvislosti s českým předsednictvím v Radě EU.

Za zakladatelku dílčí translatologické disciplíny využívající pro výzkum korpusy nazývané korpusová translatologie (*corpus translation studies*, často také *corpus-based translation studies* či případně *corpus-driven translation studies*) je považována Mona Baker (1993). V českém prostředí se korpusovou lingvistikou zabývá především František Čermák (2017) a korpusovou translatologií Lucie Chlumská (2014).

4 Dosavadní stav zkoumané problematiky

Pokud jde o zkoumání institucionálního překladu v kontextu orgánů a institucí EU, Kaisa Koskinenová v roce 2008 uvedla, že „problematika překladů v souvislosti s EU je v translatoologii prozkoumána jen málo“ (Koskinen 2008: 27, překlad Svoboda). V roce 2009 pak v další publikaci zaznívá určité rozčarování nad tím, že studiu INTN se nevěnuje dostatečná pozornost a že se jen málo využívají materiály poskytnuté překladatelskými útvary orgánů a institucí EU (Felipe Boto et al. 2009, přičemž studie se zaměřuje na DGT). Vzhledem k tomu, že myšlenka pravidel je s pojmem INTN spjata nerozdílně (srov. např. Koskinen 2008: 18, Halverson 2008: 343, a méně explicitně též Becker-Mrotzek 1990: 159), a taktéž s pojmem kvality překladu (Svoboda 2019c: 80). Sosoni (2011: 100) poukazuje na přímou souvislost mezi kvalitou překladu a používáním překladatelských pravidel a příruček v kontextu vzdělávání budoucích překladatelů, kteří by mohli pracovat pro instituce EU. Také Druganová et al. (2018) se zabývá aspekty kvality v institucích EU včetně úlohy překladatelských pravidel a příruček. Strandvik (2017) ve své studii rovněž věnuje několik stran tématu pravidel a příruček v kontextu překladatelských služeb DGT a s tím souvisejícímu řízení kvality (Svoboda 2017c: 77).

Ve výzkumu pravidel a příruček hraje významnou úlohu dějinný zřetel. Tento postřeh nepřekvapí, uvědomíme-li si, že obecné zásady, které mají určit, zdůvodnit a vysvětlit jednotlivé překladové jevy, jsou zpravidla písemně zachycenými zobecněnými postupy, které byly shromažďovány a které se osvědčily za určitou dobu. Jak vysvětluje Ji-Hae Kang, „z takových historických poznatků lze odvodit určitá zobecnění: INTN vytvářejí týmy jednotlivců s komplementárními znalostmi a dovednostmi, kteří pracují podle stanovených postupů a překládají na základě explicitních zásad a jazykových pokynů“ (Kang 2009: 142; překlad: Svoboda). Tak například proces překladu v rámci projektu překládání *Bible krále Jakuba* se popisuje takto: „[...] učenci pracovali za pomoci specifických pravidel stanovených králem Jakubem I [...]“ (tamtéž) (Svoboda 2019c: 80).

Historickou hodnotu dnes mají stati o postupech překladatelských center, která měla na starost překlad *acquis communautaire* před přistoupením deseti kandidátských zemí k EU v roce 2004, včetně ČR, otištěné v jednom z čísel někdejší řady *Terminologie et Traduction* (Svoboda 2019c: 81).

Ve stěžejním textu Iana Masona (2004) se uvádí několik typů pravidel, která upravují překladatelskou praxi, a to buď proto, že pravidla byla vydána pro překladatele určitou institucí (např. slovníky, překladové příručky a stylistické pokyny, zásady náležité praxe), nebo byla vydána v důsledku „vývoje, který probíhá po dobu několika let ze sdílené zkušenosti, z potřeby

nalézt společné přístupy k opakovaným problémům nebo prostřednictvím rad a školení poskytovaných novým zaměstnancům“ (s. 470, překlad Svoboda.). Vlastním tématem uvedené stati je gramatická kategorie přechodnosti (tranzitivity) sloves v textech vznikajících v institucionálních podmínkách a její souvislost s překladatelskými pokyny, avšak ještě před tím, na úvod, autor shrnuje relativně nepočetné publikace k tématu. V textu pak používá pojmy jako institucionální směrnice (*institutional doctrines*), návody pro překladatele (*guidance offered to translators*) či soubor pokynů (*set of guidelines*).

V publikaci Emmy Wagnerové, Svenda Becha a Jesúse M. Martíneze, *Translating for the European Union Institutions* (2002) sice téma překladových příruček a stylistických pokynů nebylo uvedeno jako položka rejstříku, přesto se na několika místech pojednává o zásadách a strategiích, byť pro editaci originálů / výchozích textů (s. 72–75). Tato publikace je stále zásadním přínosem s ohledem na její autoritativnost plynoucí z přijetí, kterého se jí v odborných kruzích dostalo. Nicméně je zapotřebí mít na paměti, že publikace pojednává o situaci před zlomovým rokem 2004 a od dané doby se změnilo opravdu mnoho aspektů INTN u DGT; jako příklad lze uvést tehdejší absenci řízení poptávky (s. 72) či aktuálně uplatňovanou rozsáhlou strategií řízení kvality (Svoboda 2019c: 82).

Kolektivní monografie *Quality Aspects in Institutional Translation* (Svoboda, Biel a Ľoboda, ed. 2017) se zabývá různými aspekty kvality překladu v rámci institucí nejen Evropské unie z různých perspektiv, ať už jde o kvalitu produktu či procesu překladu, pravidla a příručky pro překlad, terminologickou práci, hodnocení externě vypracovaných překladů či nástroje a přístupy k zajištění kvality u jednotlivých institucí EU.

Svoboda (2019c na základě textu studie Svoboda 2013) analyticky zkoumá praxi překladu v institucionálním kontextu EU, zejména u DGT EK, a dále také úlohu překladových příruček a stylistických pokynů v dané souvislosti. Nejprve uvádí přehled dosavadního zkoumání v této oblasti, následně analyzuje interinstitucionální příručku Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů (primárně její stav k období 2010/2011) a poté také pokyny pro (nejen české) externí dodavatele překladů. Jeho analýza Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů se mimo jiné zabývá otázkou, zda existují rozdíly mezi jejich jazykovými mutacemi, popřípadě jaká je míra této odlišnosti. Také zjišťuje, zda se liší jazykové verze náležející k tzv. starým jazykům (před rozšířením EU v roce 2004) a novým jazykům (jazyky členských států, které přistoupily v roce 2004 a později). Na závěr nastiňuje budoucnost překladových příruček a stylistických pokynů s ohledem na automatizaci pracovních postupů a šíření systémů strojového překladu.

5 Institucionální překlad – vymezení pojmu

Institucionální překlad lze definovat buď v širším, nebo užším smyslu. Podle Schäffnerové (2014) lze za institucionální překlad označit jakýkoli překlad, jenž vzniká v institucionálním prostředí, a instituci, jež daný překlad řídí, lze tudíž značit jako překladatelskou instituci. V translatologii je však označení „institucionální překlad“ zpravidla používáno pro překlad v rámci konkrétní organizace či pro ni. Institucionální překlad je zpravidla kolektivní, anonymní a standardizovaný. Podle Schäffnerové lze instituce rozdělit dle činnosti (ekonomické, právní, vzdělávací), působnosti (národní, mezinárodní, neziskové) či z hlediska používaných jazyků (s jedním pracovním či úředním jazykem, vícejazyčné) (Schäffner et al. 2014: 493–494). Tato práce se tedy zabývá překlady v mezinárodní instituci s vícero úředními a pracovními jazyky.

Instituce mají tedy zajistit, aby byly překlady konsistentní na lexikální, gramatické a stylistické rovině. Této standardizace lze dosáhnout za pomoci „stylistických příruček (style-guidů) a CAT nástrojů a dále revizními či korekturními postupy a školením a vzděláváním překladatelů a korektorů“ (tamtéž). Standardizace může být tudíž považována za jeden z určujících rysů institucionálního překladu.

Koskinenová (2014) definuje institucionální překlad prostřednictvím toho, „jakému účelu překlad v institucích slouží“ (2014: 480) a zkoumá téma řízení v kontextu překladatelských institucí. Její přístup nabízí způsob přiblížení rozcházejících se výzkumných snah v této oblasti a vedle toho také rovněž širokou platformu k interpretaci výsledků výzkumu (Svoboda: 2017b).

Vzhledem k tomu, že u překladů pro instituce EU jsou ve funkci zadavatele instituce, je tento typ překladu přirozeně zařazován do zastřešující kategorie institucionálního překladu. Institucionální překlad se označuje jako *sebepřeklad*, jelikož překlad je pro instituce prostředkem komunikace s vnějším světem, a instituce sama je tudíž překládána (Koskinen 2008: 22). Jelikož instituce regulují a kontrolují chování, monitorují plnění svých předpisů a vytvářejí sdílené kognitivní pozadí (Koskinen 2008: 188), je institucionální překlad ovlivněn institucionálními normami (Koskinen: 2008: 50, Wagner et al. 2002: 65), institucionálními vzorci chování (Kang 2011: 144) a institucionální překladatelskou kulturou (Mason 2004: 470). Pokud vezmeme v úvahu, že Evropská unie je nadnárodní politická unie, překlad pro instituce EU může být rovněž klasifikován jako politický překlad či v užším smyslu jako diplomatický překlad, protože řada dokumentů vznikajících v institucích EU je výsledkem složitých a citlivých jednání a politického kompromisu mezi členskými státy (Biel 2017: 32).

6 Překlady v kontextu institucí EU

Nejprve okomentujme, jak vůbec označovat texty, jimiž se tato práce zabývá. Podle Wagnerové je správným termínem výraz „překlady pro instituce EU“ (Wagner 2001: 263), jelikož označení „překlady EU“ či „překlady v EU“ zahrnují v podstatě veškeré překlady s nejrůznějšími účely vznikající v kterékoli zemi EU.

V nejužším smyslu lze překlady pro instituce Evropské unie dle Bielové (2017) definovat jako překlady vyhotovené institucemi EU či pro ně. Nejčastěji jsou tímto pojmem myšleny překlady vyhotovené interně překladatelskými službami institucí EU, avšak tento pojem zahrnuje i překlady vypracovávané externími dodavateli, za něž instituce EU platí a které do určité míry kontroluje (Biel 2017: 32).

Překlady pro instituce EU lze definovat též prostřednictvím žánrů či typů textů, které jsou překládány. Překlad pro instituce EU je často stereotypně vnímán jako pouze překlad právní. Přestože právní překlad, tj. překlady legislativy a judikatury EU tvoří zvláštní dílčí kategorii překladů pro instituce EU klíčovou pro fungování Evropské unie, představují menšinu dokumentů překládaných překladatelskými službami EU, ač nejzásadnější a rozhodně ne nepodstatnou. Překlady pro instituce EU zahrnují širokou škálu dokumentů sloužících pro odbornou i neobornou komunikaci. Kromě práva patří do kategorie odborných textů rovněž úřední komunikace, zprávy o fungování institucí, zápisy z jednání či mezinárodní dohody, pomocí nichž instituce komunikují s odborníky, vládními orgány států a členy Evropského parlamentu. Neoborná komunikace zahrnuje komunikaci s širokou veřejností, tedy občany EU, probíhající prostřednictvím informačních letáků, brožur, dopisů občanům, tiskových prohlášení a dále také webových stránek institucí či sociálních medií (Biel 2017: 32–33).

Řada orgánů a institucí EU (Evropská komise, Rada, Parlament, Soudní dvůr, Evropská centrální banka, Účetní dvůr, Hospodářský a sociální výbor či Výbor regionů) má své vlastní překladatelské oddělení, specializované decentralizované subjekty EU a jiné instituce posílají texty k překladu Překladatelskému středisku pro instituce EU. Celkově Evropská unie zaměstnává asi 4200 interních překladatelů, z nichž více jak třetina působí u Generálního ředitelství pro překlady Evropské komise, které je tak jednou z největších překladatelských služeb na světě. V rámci Evropské komise představuje DGT největší oddělení se zhruba 2 200 zaměstnanci působícími v Bruselu, Lucemburku a místních kancelářích, z nichž zhruba 1500 tvoří překladatelé.¹

¹ Evropská komise. 2016. *Translation tools and workflow*. Lucemburk: Úřad pro publikace EU. s. 1.

6.1 Funkce překladu v EU a princip mnohojazyčnosti

V Evropské unii panuje mnohem vyšší stupeň integrace mezi členskými státy než v jiných organizacích sdružujících státní celky, jako například OSN. Evropská unie je „Uníí občanů“, kteří přímo podléhají evropské legislativě, a tudíž by k ní měli mít přístup ve svých jednotlivých úředních jazycích, aby byla zajištěna právní jistota a rovnost všech občanů EU před zákonem (Wagner et al. 2002: 2). Respektování jazykové rozmanitosti představuje jednu ze základních hodnot Evropské unie, která je označována jako princip mnohojazyčnosti a je zakotvena už v primární legislativě. Tento princip má umožnit občanům EU přístup k evropské legislativě a informacím v jejich rodných jazycích, pokud tedy tyto jazyky mají statut úředních jazyků EU (Biel 2017: 39).

Již v roce 1958 bylo po uzavření Římských smluv vydáno nařízení č. 1 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství, které stanovuje úřední a pracovní jazyky institucí EU, právo občanů EU a členských států komunikovat s institucemi EU v kterémkoli úředním jazyce Unie a obdržet odpověď v tomtéž jazyce a především tedy povinnost vydávání Úředního věstníku Evropské unie ve všech úředních jazycích Unie. Princip mnohojazyčnosti má zajistit rovná práva všem jazykům a vzhledem k tomu, že jazyk je součástí národní a osobní identity, tudíž také respektování národních identit všech členských států, tak aby v Evropské unii nedominoval určitý jazyk či kultura, jak to odráží i základní motto EU „jednotná v rozmanitosti“ (Wagner et al. 2002: 5–7).

V době zakotvení tohoto předpisu mělo Společenství pouhé čtyři úřední jazyky, jejich počet však s dalším rozšiřováním postupně rostl a v současné době má EU úředních jazyků 24. Dostupnost Smluv, na kterých je EU založena, a dalších právních předpisů přijímaných na jejich základě v úředních jazycích členských států je základním předpokladem toho, aby se občasně EU mohli podílet na demokratickém životě Unie a využívat výhod plynoucích z jednotného vnitřního trhu (Kramoliš 2019: 24).

6.2 Specifika překladů vznikajících v institucích EU

6.2.1 Neexistence originálu a překladů

Vzhledem k tomu, že všechny úřední jazyky EU mají rovnoprávné postavení, jak bylo podrobně popsáno výše, nehovoří se v souvislosti s překladem legislativy EU o originálu a překladech právního předpisu, ale o „stejně autentických textech“ či „jazykových verzích“ (Wagner et al. 2002: 7). Podle Koskinenové je jedním ze základních kamenů překladatelské praxe v Evropské komisi iluze ekvivalence, která je založena na představě, že texty vznikají

v institucích EU simultánně ve všech jazycích a nikoli jako překlady jednoho původního textu (Koskinen 2000: 53).

Z právního hlediska jsou si tedy všechny jazykové verze rovny a v případech interpretačních pochybností se žádná verze nepovažuje za více autentickou než kterákoli jiná. Všechny jazykové verze vytvářejí dohromady jeden právní předpis, který by měl mít ve všech jazycích stejný obsah. Takovýto přístup se označuje jako princip jazykové rovnosti, princip rovné autentičnosti či princip rovnosti autentických textů (Biel 2007: 146). Otázkou zůstává, zda je možné dosáhnout vyjádření stejného významu ve všech úředních jazycích EU. Wagnerová (2000) poznamenává, že je to pouhá právní fikce, „právní magie, která popírá veškerou logiku, avšak je to nezbytné pro zajištění jazykové rovnosti“. Podobné stanovisko zaujímá i Wrightt, jenž tento princip označuje za „obdivuhodný v svém idealismu a zájmu udržení rovnosti mezi skupinami, avšak utopický“. Na interpretaci práva v Evropské unie se tak primárně uplatňuje teleologický přístup, který znamená interpretaci mnohojazyčného práva prostřednictvím srovnání jazykových verzí (Biel 2007: 146).

Mnohojazyčnost EU je mnohem složitější než například obdobně fungující princip v Belgii či Kanadě, jelikož v sobě zahrnuje nadnárodní jazykový pohled na svět vyjádřený v legislativě celé EU, který je aplikován na specifické perspektivy světa jednotlivých zemí zakotvené v národních legislativách jednotlivých členských států (Biel 2007: 147).

Bednárová-Gibová k tomu ještě poznamenává, že přestože texty EU mohou být ve smyslu svého vzniku za překlady považovány, jako překlady nefungují a v tomto ohledu se podobají sebe-překladům či auto-překladům (Bednárová-Gibová 2016: 27).

6.2.2 Ekvivalence

Podle Koskinenové (2000: 51) jsou hlavními rysy překladů pro instituce EU iluze rovnosti a iluze ekvivalence, jelikož ekvivalence zde není kvalitativním požadavkem, jak je tomu u běžných překladů, ale a priori rysem překladů – pojem ekvivalence v sobě v kontextu překladů pro instituce EU zahrnuje nejen ekvivalenci překladu s originálem, ale i vzájemnou ekvivalenci všech překladů, tj. jazykových verzí mezi sebou. Překlady jsou v kontextu EU důkazem jazykové rovnosti, hlavní je tudíž symbolická funkce existence jazykových verzí, což Koskinenová označuje pojmem existenciální ekvivalence (Koskinen 2000: 51). Oproti běžnému pojetí ekvivalence v translatologii se tedy v kontextu překladů pro instituce EU ekvivalence vztahuje k cílovému textu a nikoli k originálu. Když je překlad hotový, originál totiž v podstatě zaniká (Koskinen 2000: 55). Úzký pohled na ekvivalenci jen jako na jazykovou korespondenci vede dle Koskinenové k takzvanému eurospeaku, o němž bude podrobněji pojednáno níže.

6.2.3 Hybridnost

Při běžném překladu zpravidla dochází v důsledku změny jazyka textu také ke změně kultury, do níž je text převáděn, a převod je tedy interkulturní. V případě překladů v kontextu institucí EU se však jedná o převod *intrakulturní* – texty jsou produkovány a konzumovány ve stejném kulturním kontextu, z pohledu národní kultury jsou však hybridní, jelikož pro ně daná kultura není primárním referenčním bodem. Proto bychom měli k překladům pro instituce EU přistupovat jako ke svébytné kultuře, která má vlastní historii, sdílené poznatky, normy, cíle či dokonce vlastní dialekty (Koskiken 2000: 59).

Podle Bielové pramení hybridnost jazyka EU z mnoha faktorů, mezi které patří především: složitý proces vzniku legislativy skládající se z mnoha fází, probíhající v mnoha jazycích zároveň a propojený s překladem, splývání jazyků a časté zapojení nerodilých mluvčích do tvorby legislativy, kulturní neutralizace a hybridnost textů samotných, proměňující se výchozí texty, kvalita tvorby legislativy, upřednostňování doslovných překladatelských řešení či narušování procesu překladu (Biel 2017: 37).

Problém představuje také stále častější používání angličtiny jako původního jazyka, v němž se legislativa navrhuje (viz následující podkapitola). Právní jazyk se v případě angličtiny skládá především z pojmů anglosaského právního systému *common law*, které jsou často velmi odlišné od pojmů a konceptů kontinentálního práva a právního jazyka tohoto právního systému. Překladatelům v institucích EU se tudíž doporučuje konzultovat při překladu i jiné jazykové verze než pouze anglickou (Biel 2007: 149).

Jeden z charakteristických rysů překladů pro instituce EU představuje podle Bielové prolínání se jazyků a kultur, jelikož překlad je často *intrakulturní* a dochází při něm k dekuluralizaci a dekontextualizaci pojmů. Dekuluralizací je myšlen fenomén sémantického a syntaktického zjednodušení, který je uplatňován na pracovní jazyky a na zdrojové texty, aby byly přeložitelné do ostatních úředních jazyků (Biel 2007: 149–151).

Například *Společná praktická příručka Evropského parlamentu, Rady a Komise pro osoby podílející se na redakci právních předpisů Evropské unie* k tomu uvádí, že „Návrhy aktů jsou v průběhu celého postupu vedoucího k jejich přijetí formulovány za použití takové terminologie a větné struktury, jež přihlíží k mnohojazyčnosti právních předpisů unie; pojmů a termínů příznačných pro kterýkoli vnitrostátní právní systém je třeba užívat s opatrností.“ (2015: 16). Společná praktická příručka dále upozorňuje na skutečnost, že výrazy příliš specifické pro jeden jazyk, by se, pokud možno, neměly používat, protože často nemají ekvivalenty v jiných jazycích Unie, do kterých „proto mohou být přeloženy pouze opisem nebo

slovy přibližně stejného významu, což má za následek sémantické odchylky mezi různými jazykovými zněními“ (2015: 18).

Dekontextualizace pojmů popisuje situaci, kdy může daný právní termín nabývat více polysémných významů: jednoho v kontextu národního právního systému a jiného v kontextu systému právního systému EU, což pramení z toho, že síť pojmů EU je kromě nových pojmů složena také ze starých národních pojmů, jejichž význam se úplně či částečně překrývá (Biel 2007: 151).

6.2.4 Angličtina jako *lingua franca*

Poté, co k Evropské unii v roce 1995 přistoupily skandinávské země, a po dalším rozšíření EU v roce 2004, nahradila na pozici dominantního procedurálního jazyka ve většině institucí EU francouzštinu angličtina (s výjimkou Soudního dvora, kde nadále jako pracovní jazyk funguje francouzština), a stala se tak linguou francou Evropské unie. Většina dokumentů je tudíž v současnosti vypracována v angličtině a následně překládána do dalších úředních jazyků (Biel 2017: 40). Bielová (2007) pro srovnání uvádí, že v roce 2004 bylo v rámci Evropské komise 62 procent původních textů vypracováno v angličtině, 26 procent ve francouzštině, 3,1 procenta v němčině a 8,8 procent v ostatních jazycích, zatímco ještě v roce 1992 tvořil poměr textů vypracovaných v angličtině 35 procent a ve francouzštině 47 procent. Z uvedených údajů jasně vyplývá, že používání francouzštiny je na ústupu a že hlavním jazykem, v němž jsou vypracovávány vznikající právní předpisy, je nyní angličtina (Biel 2007: 148).

Rovněž Gibová uvádí tabulku s poměry textů překládaných Generálním ředitelstvím pro překlady (DGT) Evropské komise z jednotlivých zdrojových jazyků v různých letech, která taktéž ukazuje vzestup angličtiny a ústup francouzštiny jako nejčastějšího zdrojového jazyka (Gibová 2009: 149):

Rok	1997	2004	2006
Celkový počet přeložených stran	1 125 709	1 270 586	1 541 518
z angličtiny	45,4 %	62 %	72 %
z francouzštiny	40,4 %	26 %	14 %
z němčiny	5,4 %	3,1 %	2,8 %
z ostatních úředních jazyků EU	8,7 %	8,8 %	10,8 %

Tabulka 1: Proměna množství textů překládaných z jednotlivých pracovních jazyků podle Gibové (2009)

Tuto tendenci dokládají i údaje, které uvádí Pacholík (2019: 33) na příkladu Českého překladatelského odboru EK, jenž za rok zpracuje přes 80 tisíc normostran textu, přičemž přes 85 % výchozích textů je v angličtině, necelá 4 % ve francouzštině se stále klesající tendencí a zbytek v ostatních úředních jazycích EU.

Upřednostňování angličtiny je podle Čavoškové snadno pochopitelné, jelikož angličtina je jedním z nejpoužívanějších jazyků nejen v Evropské unii, ale i celosvětově a funguje jako pracovní jazyk ve většině mezinárodních organizací včetně institucí EU. Rovněž nové členské státy Unie často upřednostňují angličtinu, protože pro většinu překladatelů a státních představitelů představuje angličtina první cizí jazyk, který ovládají. Podobně i současné kandidátské země, které se o členství v EU ucházejí, si vědomě vybraly angličtinu jako výchozí jazyk v procesu překlada práva EU do národních jazyků i pro veškerou další komunikaci s představiteli EU (Čavošková 2017: 62).

Procedurální jazyky se tudíž v EU oproti ostatním úředním jazykům fakticky těší určitému privilegovanému postavení (Biel 2007: 148). Koskinenová tento stav označuje jako iluzi rovnosti a iluzi mnohojazyčnosti (2000: 53).

6.3 Specifika právního překlada v kontextu institucí EU

Právní překlad v rámci institucí EU ovlivňuje jedinečná kombinace politických, ideologických a procesních faktorů, a zpochybňuje proto ústřední translatologické pojmy (Biel 2014: 335). Vzhledem k tomu, že od překlada národní legislativy jej odlišují jedinečné rysy a požadavek mnohojazyčnosti, považuje se za speciální typ právního překlada (Biel 2007: 144). Na překlady pro instituce EU má rovněž vliv institucionální kontext, jelikož překlady podléhají kontrole a omezení překladatelských institucí (Koskinen 2008: 2).

Podle Koskinenové vycházejí specifické rysy právního překlada v kontextu institucí EU z kolektivní povahy vypracovávaných textů, opakovanému přepisování textů a opětovného překlada, někdy i změny výchozího jazyka a především prvku intertextuality (2000: 59). Na rozdíl od překlada národní legislativy, které mají pouze informační funkci, jsou překlady legislativy EU autoritativní a mají status autentických textů se stejnou hodnotou a významem jako originál. Znění překlada legislativy EU je pro občany závazné, a nabývá tudíž normativní funkce (Biel 2007: 152). Překladatelé legislativy v institucích EU tudíž musejí znát pravidla tvorby legislativních textů a dodržovat veškeré pokyny uvedené v pravidlech a příručkách pro překlad vydávaných jednotlivými institucemi.

Překlad hraje důležitou roli ve všech fázích tvorby legislativy EU, které zahrnují přípravu pracovních dokumentů, jejichž součástí je často velké množství technické

dokumentace, porovnávání navržených verzí, které zahrnuje řadu konzultací, sestavování konečné verze textu, přípravu písemných podkladů, které musí Evropská komise po přijetí návrhu rozeslat na všechny úrovně, a nakonec diskuzi nad návrhem a jeho upravování v Evropském parlamentu a Radě před finalizací textu (Wagner et al. 2002: 3).

Rozdíly v procesu tvorby legislativy mohou mít nepřímý dopad na překlady vypracovávané méně zkušenými překladateli, jelikož postupy tvorby legislativy EU se výrazně liší od běžné praxe v zemích s kontinentálním právním systémem. Dobře to ilustrují číslované a nečíslované odstavce v legislativních textech, obzvláště ve smlouvách EU. Kontinentální právní systémy se vyznačují velmi striktními pravidly pro tvorbu legislativy, v rámci kterých hraje správné a konzistentní číslování zásadní roli (Čavoški 2017: 67).

Vzhledem k institucionálnímu povaze právního překladu v EU musí překladatel respektovat předchozí překlady a překladatelská řešení a zavedené konvence, jelikož pouze malé množství legislativních textů se překládá od nuly. Texty se vyznačují velkou mírou repetitivnosti a explicitní i implicitní intertextuality (Hanzl a Beaven 2017: 155). Terminologická a frazeologická konzistence v rámci dokumentu i s ostatními texty má zcela zásadní význam. Překládané dokumenty jsou většinou pracovní či dočasné verze vypracované ve spěchu nerodilými mluvčími angličtiny, což představuje výhodu a zároveň i nevýhodu. Kvalita výchozích dokumentů tedy nemusí být ideální, avšak pokud je po odevzdání překladu v textu nalezena chyba, mohou ji překladatelé v případných dalších verzích opravit (Hanzl a Beaven 2017: 155).

Další zásadní a pro překladatele velmi složité pravidlo při překladu legislativních textů udává, že překladatelé musejí ve všech jazykových verzích v co největším možném rozsahu zachovat stejnou větnou strukturu. To často znamená, že překladatel nemůže jednu dlouhou větu rozdělit do dvou kratších a srozumitelnějších, přestože by to přispělo k vyšší kvalitě překladu, jelikož syntax se v různých jazycích liší. Jedinou možností v takovýchto případech představuje použití středníků k rozdělení věty (Čavoški 2017: 67).

6.4 Překlad jako proces

Průběh procesu překladu přiblížíme na příkladu největšího překladatelského oddělení v rámci institucí EU – Generálního ředitelství pro překlady Evropské komise, kde se proces překladu skládá ze tří základních fází: pre-processing (fáze před překladem), samotný překlad a post-processing (fáze po překladu). Během všech těchto fází hrají významnou roli informační technologie. V institucích EU mají překladatelé k dispozici nejrůznější nástroje, které slouží kromě komunikace účastníků procesu překladu a řízení práce také k zajištění kvality překladů.

Díky těmto nástrojům mají překladatelé přístup k ověřené terminologii (slovníky, glosáře, terminologické databáze apod.), referenčním dokumentům (tištěné a elektronické archivy, zarovnané paralelní texty atd.), mohou využít již dříve přeložené texty (prostřednictvím překladových pamětí, elektronických archivů apod.) či strojového překladu (neutrálního strojového překladače vyvinutého Komisí) a také centrální a místní podpory během fáze před překladem a po překladu.²

Proces zpracování překladu v Evropské komisi a nástroje využívané během jednotlivých fází³:

- 1) Zadavatel (zpravidla ostatní oddělení Komise) pošle požadavek na překlad prostřednictvím portálu Poetry.
- 2) Oddělení řízení poptávky DGT přijme požadavek. Ten je dále v rámci DGT zpracováván v nástroji ManDesk, který slouží také k monitorování pracovního vytížení i jako nástroj zajištění kvality. Používá se i k zadávání překladů externím dodavatelům.
- 3) Dokumenty jsou automaticky zpracovány nástrojem Euramis fungujícím jako centrální překladová paměť DGT, který vyhledá podobné již existující překlady. Pre-processingový tým případně dohledá další potřebné referenční materiály.
- 4) Vedoucí překladatelského oddělení obdrží požadavek na překlad v softwaru ManDesk,
- 5) Překladatel 1 vytvoří soubor překladu v nástroji TraDesk, což je rozhraní sloužící interním překladatelům pro management překládaných dokumentů a pro přístup k elektronickým archivům, kde jsou uloženy dřívější překlady. Interní překladatelé v něm mohou také například provádět hodnocení překladů vypracovaných externími dodavateli.
- 6) Překladatel 1 dokument přeloží za pomoci nástrojů CAT. Překladatelé pracují mj. s editory Word, Excel a formáty XML či HTML.
- 7) Překladatel 2 překlad zkontroluje a překladatel 1 následně text opraví a vytvoří konečnou verzi.
- 8) Sekretariát překladatelského oddělení překlad vydá.
- 9) Překlad je archivován v nástrojích Euramis a DGT Vista, což je elektronický archiv výchozích textů a překladů zpracovaných DGT, který překladatelům umožňuje snadno dohledat již přeložené texty a jejich originály a vyhledávat v nich.
- 10) Překlad je odeslán zadávajícímu oddělení Komise.

² Evropská komise. 2016. *Translation tools and workflow*. Lucemburk: Úřad pro publikace EU, s. 3.

³ Tamtéž, s. 4–8.

DGT využívá čtyři typy překladových nástrojů: terminologické nástroje, technologii překladových pamětí, strojový překlad a nástroje rozpoznávání hlasu sloužící pro diktování překladů.⁴

Mezi terminologické nástroje patří především terminologická databáze **IATE** (*InterActive Terminology for Europe*) společná všem institucím a orgánům EU a přístupná rovněž veřejnosti na adrese iate.europa.eu. Databáze obsahuje přes 8,6 milionu termínů a asi půl milionu zkratk ve všech úředních jazycích EU. Stará se o ni interinstitucionální tým, avšak terminologický obsah mají na starost jazyková oddělení jednotlivých institucí EU. Všichni překladatelé DGT mohou do databáze přidávat hesla v jakémkoli jazyce. V zájmu zajištění kvality obsahu databáze poté ještě správnost hesla ověří terminologové, kteří jsou rodilými mluvčími daného jazyka. Výsledky vyhledávání v databázi obsahují i údaje o tom, která instituce heslo přidala, a kontext, v němž se termín vyskytuje. Hesla jsou označena podle spolehlivosti od 1 do 4, přičemž 4 znamená „velmi spolehlivý“ a 1 „spolehlivost neověřena“.

Dalším terminologickým nástrojem, který kromě překladatelů DGT využívají i jiné instituce, je nástroj DocFinder, jenž rychle dohledá a zobrazí potřebné referenční dokumenty či jejich překlady do daného cílového jazyka, které mohou překladatelům pomoci vyřešit některé terminologické problémy. Třetí terminologický nástroj využívaný překladateli institucí EU s názvem Quest slouží k rychlému hledání v interních i veřejně dostupných zdrojích terminologie.

DGT dále využívá technologie překladových pamětí. DGT vyvinulo velmi obsáhlou centrální překladovou paměť, která tvoří součást projektu Euramis a již využívají všechny instituce EU. V současnosti tato paměť obsahuje přes milion segmentů ve všech úředních jazycích EU a kromě automatického vyhledání relevantních použitelných segmentů z již přeložených textů v ní překladatelé mohou též vyhledávat slova a výrazy pomocí funkce konkordance. V CAT nástroji SDL Trados Studio poté překladatelé pracují s obsahem získaným z centrální překladové paměti z nástroje Euramis na lokální úrovni pomocí lokálních překladových pamětí.

Překladatelé mohou také vyhledávat ve veřejně dostupné databázi publikované legislativy EU EUR-Lex (eur-lex.europa.eu/), která obsahuje primární a sekundární legislativu EU i přípravné akty ve všech úředních jazycích EU a také vnitrostátní prováděcí opatření či judikaturu Evropského soudního dvora. Portál umožňuje také přístup do Úředního věstníku EU.

⁴ Evropská komise. 2016. *Translation tools and workflow*. Lucemburk: Úřad pro publikace EU, s. 8–12.

6.5 Překlad jako produkt

6.5.1 Eurožargon

Často diskutovanou otázkou v souvislosti s překlady pro instituce EU představuje jejich specifický styl a užívaná terminologie, které daly vzniknout fenoménu označovanému jako eurospeak, eurolect (např. Koskinen 2000), eurožargon (Stolínová 2015) a z pohledu českého jazyka také jako euročeština (Hoffmannová a Šimandl 2008). V českém prostředí někdy euročeština vyvolává silné reakce, avšak většina z nich se soustředí především na upozornění na nedostatky a navrhuje opravná opatření (např. Šimandl a Hoffmannová 2008, Potůček 2005, Opava 2005).

Názory na to, které rysy jsou nevíce defektní se však různí. Kromě přílišné nominálnosti a složitých větných struktur považují někteří odborníci za největší nedostatky eurospeaku používání internacionalismů, anglicismů a galicismů (viz Hoffmannová a Šimandl či Potůček). Podle jiných naopak kvalitě překladu škodí extrémní purismus a přílišná domestikace v překladu (viz Opava 2005). Také Koskinenová (2000: 61) upozorňuje na to, že přehnaná snaha o domestikaci překladu může vést až ke komickému zcizovacímu efektu, kdy se ve finských překladech používají slova finského původu i pro pojmy, které se ve finském jazyce běžně označují výrazy cizího původu. Specifické rysy euročeštiny jsou často připisovány tomu, že překládané texty spadají do administrativního a právního stylu. Překlad právních textů má v rámci institucí EU navíc velmi jedinečné rysy, jako je specifická terminologie EU, větná struktura či předepsané formulace. Hodnocení kvality překladů by tedy mělo být prováděno dle konkrétních typů textů (Kadlecová 2013: 9).

6.5.2 Jazyk práva EU

Kromě sémantické simplifikace, která se projevuje výše popsányi fenomény dekulturnalizace a dekonceptualizace pojmů, se jazyk legislativy EU vyznačuje také syntaktickou simplifikací (Biel 2007: 10). Společná praktická příručka (2015: 10) uvádí, že s ohledem na princip mnohojazyčnosti „znění právního aktu musí být jasné, jednoduché a přesné“, aby byla zajištěna rovnost občanů před zákonem a právní jistota. Překladatelé právních textů však zároveň musejí v překladu zachovat stejnou úroveň nejednoznačnosti, jaká je vlastní výchozímu textu, bez ohledu na to, zda byla v případě původního textu zamýšlena či nikoli (Biel 2007: 158). Kreativitu překladatelů dále omezují stylistická doporučení specifikovaná celou řadou pravidel a příruček, které kladou důraz na komunikativní faktor překladu a uvádějí, že jazyk překladu by měl být jasný, srozumitelný (Biel 2007: 158).

6.5.3 Jednotná terminologie

Jak již bylo řečeno výše, překladatelé legislativních textů EU musejí v překladech dodržovat jednotnou terminologii konzistentně jak v rámci daného předpisu, tak i externě s ostatní legislativou EU. Dodržování jednotné terminologie je v rámci překladů pro instituce EU také jedním z hlavních požadavků na kvalitu. V souvislosti s jednotnou interpretací práva EU hraje jednotná terminologie zásadní roli také v oblasti právní jistoty a srozumitelnosti. Terminologické chyby mohou vést k nedorozuměním ohledně práv a povinností občanů a společností, mohou ztížit harmonizaci práva mezi členskými státy a často mají za následek právní spory na národní či unijní úrovni a poškozují tak obraz EU (Stefaniak 2017: 109).

Jazykové služby institucí EU proto na terminologickou práci kladou velký důraz a snaží se poskytovat překladatelům terminologickou podporu v podobě vyhledávání vhodných ekvivalentů, objasňování významu daných pojmů, vytváření nových termínů či vybrání vhodného ekvivalentu z vícero možných variant pro daný kontext na základě konzistence, přesnosti a srozumitelnosti (Stefaniak 2017: 109). Nejzásadnějším a závazným terminologickým zdrojem je databáze IATE popsaná v předchozí kapitole. K zajištění vyšší úrovně standardizace terminologie mají navíc interní překladatelé k dispozici další terminologické nástroje rovněž podrobně popsané výše.

Problém při překladu nastává, pokud ještě nemá určitý termín v daném jazyce žádný zavedený ekvivalent. Wagnerová (2002: 64) uvádí, že jelikož použití národního termínu může být zavádějící, je lepší zvolit nadnárodní termín, který nemá jasnou spojitost s určitým státem. Překladatelé se proto někdy uchylují k doslovnému překladu a používají metodu kalku, jelikož nechtějí nést odpovědnost za vytvoření textu s jiným právním efektem, než jaký má originál (Biel 2007: 155).

6.5.4 Clear writing campaign

Otázce srozumitelnosti legislativy a problému eurožargonu se v rámci institucí EU dostalo výraznější pozornosti po přijetí Amsterdamské smlouvy v roce 1997, která obsahovala prohlášení zavazující instituce vytvořit společný rámec pro kvalitu procesu tvorby legislativy EU s cílem zlepšení přístupnosti legislativních textů a také obrazu institucí EU v očích veřejnosti. V roce 1998 byl tento závazek splněn a vznikla Interinstitucionální dohoda o společných pokynech k redakční kvalitě právních předpisů Společenství. Jak však poznamenává Wagnerová, slovo „překlad“ ale nebylo v dohodě zmíněno ani jednou (Wagner et al. 2002: 73). Iniciativu v této věci v té době začali vyvíjet i samotní překladatelé. Překladatelé Evropské komise v roce 1998 zahájili *Fight the FOG Campaign* s cílem vytváření konkrétní doporučení jak psát texty srozumitelně a jasně. Organizovali přednášky, pořádali

kurzy pro zaměstnance Komise a vytvořili příručku „Jak psát srozumitelně“ (Wagner et al. 2002: 74).

6.6 Kvalita překladu

Jak již bylo řečeno v úvodu práce, překlad hrál v evropské integraci, která započala již v padesátých letech, ústřední roli a otázka jeho kvality je tudíž zcela zásadní. Zvýšené pozornosti se kvalitě překladu v kontextu EU začalo dostávat především v posledním desetiletí. Vzhledem k tomu, že překlad v kontextu instituci EU zpochybňuje základní translatologické pojmy jako výchozí a cílový text, proces překladu atd., představuje také problém pro tradiční chápání kvality (Biel 2017: 31). Dollerup (2001) poznamenává, že kvalita překladů vznikajících v institucích EU je často posuzována podle „kritérií, která ve skutečnosti neplatí,“ a také že „na vzniku produktu se nepodílí pouze překlad“, nýbrž celá řada politických, ideologických a procedurálních faktorů (Dollerup 2001: 285 a 290).

V oblasti marketingu se kvalita produktu či služby definuje podle úrovně uspokojení klientových potřeb, očekávání a specifických požadavků. Tuto perspektivu lze uplatnit i na kontext překladu, kdy je kvalita přeložených textů vnímána jako koncept s určitými stupni spíše než jako pojem binární (dobrý x špatný). Vnímání kvality se v translatologii v poslední době se vzestupem strojového překladu a crowdsourcingu proměnilo z negativního přístupu počítání chyb na hodnocení překladu s ohledem na očekávání čtenářů, zamýšlený účel a další komunikační faktory (Biel 2017: 33). Pojem kvality byl redefinován jako dynamicky vznikající koncept, který zahrnuje různé stupně kvality závislé na řadě faktorů, včetně vhodnosti pro daný účel, užitečnosti, času a ceny. S podobným pojetím překladu pracuje i současná překladová norma ISO 17 100 (2015), která rovněž spatřuje kvalitu překladu ve vhodnosti pro dohodnutý účel (Biel 2017: 33). Pacholík (2019: 36) však upozorňuje na to, že norma ISO 17 100 o poskytování překladatelských služeb popisuje spíše postupy než to, jak má kvalitní překlad vypadat. Snahy o objektivizaci či kvantifikaci kvality překladu jsou podle něj problematické, jelikož vycházejí z představy, že překlad je v podstatě komodita, a že tudíž vypadá vždy stejně. Dynamičnost a relativita konceptu kvality se odráží také v různých pojetích a chápáních kvality u jednotlivých účastníků komunikační situace při překladu, tj. překladatelů, zadavatelů a konečných příjemců vzhledem k jejich rozdílným očekáváním a potřebám (Strandvik 2015: 142–143).

Rovněž v institucích EU došlo v posledních letech k přehodnocení konceptu kvality překladu. Koncept ekvivalence ke zdrojovému textu, ostatním jazykovým verzím a konzistence s předchozími texty nahradila orientace na více funkční přístup založený na vhodnosti pro daný

účel, explicitně odkazující na normu ISO 17 100 a také na souvislost požadavků na kvalitu s jednotlivými žánry rozdělenými do několika skupin (viz následující kapitola). Do popředí se tak dostal požadavek srozumitelnosti a přirozenosti překladu s ohledem na korespondenci s původními nepřekladaovými texty v daném jazyce (Biel 20017: 35). V průběhu uplynulého desetiletí kladou instituce EU na důležitost kvality stále větší význam, o čemž svědčí i velké množství vydávaných pravidel a pokynů pro překlad (Biel 2017: 31), kterýmžto tématem se bude podrobněji zabývat následující kapitola.

Kvalitu překladu lze vnímat dvojím způsobem: zaprvé jako kvalitu celého procesu překladu, kam spadá řízení osob podílejících se na procesu překladu, procesů a zdrojů, a zadruhé jako kvalitu produktu na úrovni textu (Biel 2017: 36).

6.6.1 Kvalita překladu jako produktu

Pokyny pro externí překladatele DGT stanovují, že kvalitní překlad „musí být použitelný v podobě, v jaké je dodán, bez nutnosti jakéhokoli dalšího formátování, revize, kontroly či oprav ze strany zadavatele“. Dále také uvádějí, jaká kritéria by měl kvalitní překlad splňovat:

Kvalitní překlad:

- je úplný (bez neopodstatněných vynechávek či doplnění);
- představuje přesný a konsistentní překlad výchozího textu;
- obsahuje ověřené a správně ocitované odkazy na již publikované dokumenty;
- obsahuje terminologii a lexikum konsistentní v rámci celého dokumentu i se všemi relevantními referenčními materiály;
- je dostatečně srozumitelný a respektuje konvence daného registru a typu textu;
- neobsahuje žádné syntaktické, pravopisné interpunkční, typografické, gramatické ani jiné chyby;
- zachovává formátování originálu (včetně případných kódů a tagů);
- dodržuje konkrétní instrukce zadávajícího oddělení;
- je dodán v dohodnutém termínu.⁵

⁵ DGT EK. Omnius. Tender Specifications. (online). Dostupné z: https://infoeuropa.eu/ocid.pt/files/database/000064001-000065000/000064078_2.pdf (cit. 3. 3. 2020), s. 8-9.

Jak již bylo řečeno výše, instituce EU začaly v posledních letech klást důraz na souvislost úrovně kvality s typem textu. V roce 2017 vytvořilo DGT pro externí dodavatele dokument s názvem *Translation Quality Info Sheets for Contractors*, v němž je specifikován účel a požadavky na kvalitu různých typů textů rozdělených do čtyř kategorií:⁶

Kategorie A: Právní akty

- právní předpisy EU;
- dokumenty v právním či správním řízení a šetření;
- dokumenty pro zadávání zakázek či programy financování, veřejné soutěže, žádosti o granty, smlouvy.

Kategorie B: Politické a administrativní dokumenty

- doprovodné dokumenty, které nejsou oficiální součástí právních aktů;
- bílé a zelené knihy;
- další oficiální administrativní dokumenty.

Kategorie C: Informace pro veřejnost

- tisková prohlášení, memoranda;
- články do tisku, projevy, rozhovory;
- letáky, brožury, plakáty;
- texty na webové stránky.

Kategorie D: Podklady pro tvorbu legislativy EU, formulaci politik a správu

- dokumenty zaslané členskými státy, dalšími zúčastněnými subjekty, občany a státy mimo EU či externími institucemi.

Nejvyšší požadavky na kvalitu jsou kladeny na Kategorii A zahrnující legislativu EU, u níž je hlavním požadavkem ekvivalence s ostatními jazykovými verzemi, aby mohla být zajištěna jednotná interpretace a uplatňování práva. Naopak největší důraz na srozumitelnost a přirozenost textu je kladen na texty v Kategorii C, které slouží především pro komunikaci institucí EU s veřejností. Kvality se u těchto textů dosahuje prostřednictvím vysoké míry

⁶ DGT EK. Translation Quality Info Sheets for Contractors. (online)
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/contact/documents/translation-resources-quality-info_en.pdf (cit. 3. 3. 2020)

lokalizace překladu, přizpůsobení textu konvencím cílového jazyka, vyhýbání se žargonu a přirozenosti a idiomatičnosti překladu. U Kategorií C a D se klade větší důraz na přesnost než u Kategorie C, avšak zároveň také větší důraz na přirozenost než u Kategorie A⁷.

6.6.2 Kvalita překladu jako procesu

Při pohledu na kvalitu překladu jako na kvalitu celého procesu představují klíčové rysy procesu v kontextu EU řízení pracovního postupu, osoby podílející se na procesu překladu a zdroje (nástroje) využívané při překladu (Biel 2017: 39).

Řízení pracovního postupu zajišťuje kontrolu kvality během všech tří fází překladatelského procesu. V rámci fáze před překladem zahrnují mechanismy zajištění kvality plánování, přípravu zdrojových souborů (po technické i po jazykové stránce prostřednictvím editace), terminologické zdroje, překladatelské zdroje a zdroje pro řízení projektu (Drugan 2013: 77–79). Při fázi překladu je v institucionálním kontextu potřebná dostatečná podpora překladatelů v oblasti terminologické asistence, řešerši prováděných asistenty, konzultací s odborníky z daného státu apod. Řízení pracovního postupu také zahrnuje kontrolu a hodnocení kvality, především ve fázi po překladu, včetně (dvojazyčné) revize, (jednoazyčné) korektury, náhodných kontrol prováděných kontrolory kvality, právně jazyková revize právníkem-lingvistou, editování zdrojových textů roditelými mluvčími v zájmu zlepšení jejich kvality a také strategické plánování v souvislosti s kontrolou kvality (Biel 2017: 43).

U mnohojazyčného práva EU existuje také praxe oprav zjevných překladových chyb v případech, kdy je zachování zjevné chyby považováno za nežádoucí pro uplatňování práva, a raději se tudíž provede zásah do již zveřejněného právního textu, který je jinak obecně nezměnitelný, aniž by se ovšem právní úprava měnila (Křepelka 2019: 76). Praxi korigend podrobněji popisuje Bobek (2009).

6.7 Pravidla a příručky v kontextu institucionálního překladu

Z výzkumu v oboru dějin překladu je známo, že tzv. překladatelské školy (ve smyslu překladatelských týmů pracujících v určitém časovém období na určitém překladovém projektu) si vypracovávají vlastní pravidla a pokyny pro překladatele (Svoboda 2019c: 78). Z diachronního hlediska jsou tato pravidla cenným záznamem uvažování a postupů dané překladatelské školy v průběhu času v podobě sdílené „institucionální“ paměti (Svoboda 2017c: 105).

⁷ Tamtéž.

V institucionálním prostředí se překladatel stává součástí „dané institucionální praxe, kde se v průběhu času ustálily určité postupy a zvyky“ (Kang 2011: 144). Institucionální přístup předpokládá, že překladatelé budou vědomě přizpůsobovat překlady tak, aby sloužily účelům překládající instituce (Bedárová-Gibová 2016: 27).

Pokud jde o samotné překladatelské příručky či pokyny, v odborné literatuře se pro takové materiály objevují různá označení, ostatně existují i různé typy takových „pravidel“: algoritmy (např. automatická analýza překladové paměti, předpřeklad), explicitní zásady, glosáře, institucionální „společné/skupinové povědomí“, institucionální zásady, kultura (EU), návody, normy, oficiální pokyny týkající se (překladových) zásad, pokyny, (psaná i nepsaná) pravidla, příručky, příručky pro překladatele, stěžejní zásady, stylistické pokyny, terminologické požadavky, zásady správné praxe, zavedené postupy, zvyky atd. Mezi příručky s největším dosahem patří materiál (v českém překladu) nazvaný *Jak psát srozumitelně* (Svoboda 2019c: 81). Jeho předloha se datuje do konce 90. let minulého století a vyšla jako součást kampaně za srozumitelný styl psaní, zaměřené jak na autory, tak na překladatele u EK (Svoboda 2019c: 82).

Pokud jde o účel explicitních pokynů pro překladatele (v případě DGT), bezpochyby mají zlepšit kvalitu textů dodaných externími poskytovateli překladových služeb a ušetřit tak čas a zdroje tohoto zadavatele, jakož i minimalizovat objem eventuální revizní činnosti. Dále může být jejich cílem ulehčit práci překladatele či usnadnit komunikaci mezi aktéry překladového procesu (Svoboda 2019c: 84). Podle Vandepitteové (2017: 17) se dodržování pravidel a překladových příruček jako jeden z požadavků na kvalitu překladu vztahuje jak k překladatelským postupům, čili ke kvalitě celého procesu překladu, tak i k překladu samotnému, čili ke kvalitě produktu.

Washbourne (2012: 2) definuje stylistické příručky jako zdroje, které zohledňují koncového příjemce a cílí na rovnováhu mezi jazykovou správností a komunikativní funkčností. Stylistická příručka není slovník ani gramatická příručka, nýbrž referenční příručka, která udává standardy pro shodu s pravidly a kulturní vhodnost překladů (Washbourne 2012: 4).

6.7.1 Pravidla a příručky v kontextu institucí EU

Podle Bedárové-Gibové (2016) je institucionalita funkcí textů EU a nikoli institucionálního prostředí jako takového. Za účelem zefektivnění překladu v institucích EU podléhají právní dokumenty EU rozsáhlé standardizaci a řídí se předdefinovanými konvencemi (s.27). Tyto institucionální normy odrážející se v pravidlech a pokynech mají za cíl zajištění terminologické

konzistence, jednotného institucionálního stylu a textových vzorců s minimálním stupněm odlišnosti. Instituce EU takto regulují a kontrolují jazyk a formát výchozích i cílových textů, což má za následek zrcadlovou podobu textů (Bednárová-Gibová 2016: 28). Podrobný přehled příruček a pravidel vztahujících se na jednotlivé fáze procesu tvorby legislativy EU včetně překladu v rámci DGT uvádí Svoboda 2013.

Překladačská oddělení institucí a orgánů EU bezpochyby představují historicky největší uskupení interních překladatelů v rámci jedné institucionální platformy. V těchto překladačských odděleních jsou zavedena psaná i nepsaná pravidla, jejichž cílem je harmonizovat jazykový úzus a upravit pracovní postupy. Vedle těchto zdrojů existují v orgánech a institucích EU interinstitucionální Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů, která se dotýkají překladů, editování, ale především tvorby původních textů v písemné podobě.

Jednotlivá jazyková oddělení pak vytvářejí své jazykově specifické příručky pro subdodavatele, jejichž účelem je zvyšovat kvalitu dodávaných překladů. Pro překladatele do češtiny jsou důležitými redakčními pravidly například *Společná praktická příručka Evropského parlamentu, Rady a Komise pro osoby podílející se na redakci právních předpisů v orgánech Evropského společenství, Základní pravidla pro překlad dokumentů EU do češtiny, Stručné pokyny pro překlady do češtiny* či *Guide for contractors translating for the European Commission*.

Jak ale poznamenává Svoboda (2019c), takové pokyny vykazují nejednotnou strukturu a značně se liší co do tematických důrazů a rozsahu. Z jeho analýzy pravidel a příruček DGT EK pro externí překladatele volně dostupných na webových stránkách Komise⁸ vyplývá, že množství informací nabízených externím poskytovatelům jazykových služeb je značné a v některých případech může působit nepřehledně, což má za následek například vytváření jakýchsi „meta“-pokynů. Závěrem navrhuje sjednocení a harmonizaci těchto zdrojů, aby tak bylo dosaženo jejich větší srozumitelnosti, lepší dostupnosti a tím i lepší aplikovatelnosti (Svoboda 2019c: 79). Také Ouzská (2019: 65–66) upozorňuje na problém nekonzistentnosti zdrojů určených pro externí překladatele, který má za následek chyby v překladech dodávanými externími dodavateli a následné negativní výsledné hodnocení ze strany institucí EU, čemuž by se dalo předejít, pokud by příslušné zdroje byly konzistentní.

Kaisa Koskinenová, která si ve svém výzkumu všímá zejména překladačské služby u DGT, předkládá spíše překvapivé stanovisko, že totiž k datu její publikace (v roce 2000) finské oddělení nedisponovalo explicitním překladačským manuálem (Svoboda 2019c: 83).

⁸ Guidelines for translation contractors. [online] [cit. 16. 3. 2020] Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/resources-partners/translation-and-drafting-resources/guidelines-translation-contractors_cs

V relevantní odborné literatuře se sice odkazuje na novátorský počín finských jazykových složek u institucí EU, pokud jde o příručku týkající se zpracování výchozích textů srozumitelnou formou (*clear writing manual*) z roku 1999, která sloužila jako podklad pro překlad a adaptaci příručky švédské, ale též českých Pravidel pro překlad právních předpisů ES. Ze stejných, vnitrostátně vytvořených příruček vychází i pravidla CdT nazvaná *Writing for Translation*. Na druhou stranu se však na základě výše uvedeného zdá, že finské překladatelské oddělení okolo roku 2000 nedisponovalo žádnou formální příručkou pro překladatele. Koskinenová pak upřesňuje, že tehdy existovaly explicitní „překladové příručky přinejmenším pro dánštinu, švédštinu a angličtinu“ (2000: 63). O osm let později předložila Koskinenová výsledky svého výzkumu mezi překladateli finského oddělení u DGT a opět odkazuje pouze na implicitní „normy pro práci interních překladatelů“ (*in-house norms*) (Svoboda 2019c: 83).

6.8 Shrnutí kapitoly 6

Šestá kapitola se zabývá překlady v kontextu institucí Evropské unie, jejich specifiky a faktory, které se podílejí na jejich vzniku. Nejprve je vysvětlena funkce překladu v EU, vycházející z principu mnohojazyčnosti, jenž udává především to, že občané Unie musejí mít přístup k legislativě EU ve svých jednotlivých úředních jazycích, aby byla zajištěna právní jistota a rovnost všech občanů EU před zákonem. Mezi specifika překladu legislativy v EU patří to, že všechny překlady legislativy z jednoho z pracovních jazyků označované jako jazykové verze jsou všechny považované za stejně autentické a mají stejnou právní platnost. S tím souvisí také pojem ekvivalence, kterým se v kontextu překladu EU myslí především ekvivalence s ostatními jazykovými verzemi. Dále jsou v této kapitole přiblíženy příčiny a projevy hybridnosti textů, která je typická pro texty vznikající v institucích EU. Rovněž je zde okomentován rostoucí vliv angličtiny jako v současnosti nejčastějšího zdrojového jazyka vypracovávané legislativy. Poté jsou zde nastíněna specifika právního překladu v rámci EU s ohledem na jeho roli v procesu tvorby legislativy. Kapitola dále popisuje proces překladu a nástroje využívané při překladu překladateli EU. Následuje část věnovaná překladu jako produktu, čili otázce eurožargonu, jazykové stránce právních textů EU, nutnosti dodržování jednotné terminologie a srozumitelnosti legislativních textů. Autorka se rovněž zabývá přístupem ke kvalitě překladu jako ke kvalitě procesu i jako produktu, ale také vnímáním kvality překladu v EU. Závěr kapitoly se pak zabývá pravidly a příručkami, nejprve v kontextu institucionálního překladu obecně a poté v rámci institucí EU a jejich významem v institucionálním prostředí.

7 Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů

Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů⁹ (Pravidla) jsou dostupná ve všech 24 úředních jazycích Evropské unie prostřednictvím odkazu na domovské stránce Úřadu pro publikace EU (do 1. července 2009 nazývaného Úřad pro tisky Evropských společenství), který je rovněž autorem této příručky. Obsahují jednotná stylistická pravidla a zásady, které musejí být používány všemi orgány, institucemi a dalšími subjekty Evropské unie (jak napovídá i anglický název této příručky *Interinstitutional Style Guide*), a mají tedy za cíl harmonizovat odlišné zvyklosti u různých institucí EU. Jejich používání je povinné pro všechny, kteří se podílejí na tvorbě dokumentů. Byla vytvořena různými pracovními skupinami složenými ze zástupců hlavních jazykových útvarů orgánů EU (právníci-lingvisté, překladatelé, terminologové, korektoři). Dohodnuté jednotné postupy obsažené v Pravidlech v zásadě nahrazují všechny ostatní možnosti navrhované jinde či využívané dříve a je třeba je uplatňovat ve všech fázích tvorby textů¹⁰.

K dispozici je i tištěná verze z roku 2011¹¹ a také jí odpovídající PDF verze¹², které tak zachycují dobový stav standardizace ke květnu 2011. Tištěnou verzi si lze přes odkaz na stránkách Pravidel zdarma objednat a Úřad pro publikace dokonce za její zaslání v rámci území EU neúčtuje poštovné. PDF verze je také dostupná ke stažení zdarma. Úřad pro publikace však výslovně upozorňuje, že vzhledem k tomu, že online verze Pravidel je často aktualizována, doporučuje se při práci s tištěnou či PDF verzí této příručky kontrolovat také možné změny online verze¹³. Publikace by měla především představovat prostředek dynamické interakce mezi uživateli a její povaha bude vyžadovat neustálou aktualizaci.¹⁴ Internetová verze IISG uvádí seznam veškerých aktualizací¹⁵, které byly v online verzi provedeny. Po prozkoumání toho archivu provedených změn jsme zjistili, že v části Pravidel, jež je v této práci zkoumána především, tj. čtvrtá část pravidel uvádějící pravidla pro publikace v českém jazyce (podrobně

⁹ *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, © Evropská unie, 2000–2020 [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-000100.htm>

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Evropská unie. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2011.

¹² Dostupné z: <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/e774ea2a-ef84-4bf6-be92-c9ebeb91c1b> [cit. 19. 3. 2020].

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Úvod. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-000900.htm>.

¹⁵ Archiv. Předchozí úpravy. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 4. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-000301.htm>

popsaná dále v této kapitole), k žádným aktualizacím pravidel nedošlo. Nehrozí tudíž, že by byl výzkum ovlivněn tím, že se konkrétní pokyny v průběhu let změnilly.

7.1 Historie vzniku Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů

Pravidla jsou výsledkem harmonizačních a standardizačních snah zahájených v roce 1993, kdy byla vydána příručka *Vadémekum nakladatele*, a rovněž výsledkem dlouhé řady jednání, kterých se aktivně účastnily všechny instituce Evropské unie. Pravidla představují jednotící prvek mezi různými jazykovými skupinami, ale také mezi institucemi a orgány a mnohými decentralizovanými subjekty a ukazují, že mnohojazyčnost nemusí být pouze zdrojem rozporů. Čtyřicet jazykových společenství se podařilo stanovit společný pracovní rámec, který má zaručit stabilitu obrazu institucí EU v očích občanů. Vzhledem k množství jazykových společenství, která se na vývoji Pravidel podílela, představuje tato publikace jedinečný proces jazykové harmonizace svého druhu. Potřebná harmonizace někdy odlišných zvyklostí probíhala s ohledem na mnohojazyčnost institucí, jež vyžaduje, aby byly texty ve všech úředních jazycích srovnatelné a současně aby byla respektována specifická každého jazyka¹⁶.

Pravidla byla poprvé vydána v roce 1997 a to v jedenácti jazycích, postupně byl jejich počet rozšířen na všech současných 24 úředních jazyků. Pro vypracování této publikace byl zřízen interinstitucionální řídicí výbor, který v rámci každého orgánu a pro každý jazyk jmenoval své představitele, kteří pracují pod vedením koordinační skupiny Úřadu pro publikace. Jazykové skupiny odpovídají za vypracování příslušných jazykových verzí. V těchto jazykových skupinách působí zástupci jednotlivých jazykových útvarů institucí: právníci-lingvisté, překladatelé, terminologové, korektoři atd. Rovněž existují těsné kontakty s různými mezinárodními organizacemi, především v oblasti norem (např. ISO)¹⁷.

7.2 Vznik české verze Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů

Českou verzi Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů vytvořila česká sekce Úřadu pro publikace (dříve známého pod zkratkou OPOCE), kde pracovali redaktori, korektoři i právníci a která do ní z velké části promítla Pokyny pro překlad právních předpisů ES (Hanzl 2006: 144). Tyto pokyny pro překlad, které vytvořilo Koordinační a revizní centrum (KRC) koordinující překlad *acquis communautaire* (tj. primární legislativy, čili zakládajících Smluv, sekundární legislativy, čili nařízení, směrnic a rozhodnutí a relevantní judikatury Evropského

¹⁶ Předmluva. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-000700.htm>.

¹⁷ Odkazy. Mandát. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-000800.htm>

soudního dvora) před vstupem ČR do EU. Tato Pravidla pro překlad sloužila jako závazný autoritativní dokument pro všechny aktéry podílející se na překladu, jako nástroj k zajištění jednotného překladu opakujících se obrátů a formulací i jako překladatelská pomůcka pro překlady dalších evropských dokumentů (Hanzl 2006: 64). Vytvořený dokument české verze Pravidel následně česká sekce OPOCE zaslala KRC k připomínkám. Konečná verze příručky byla vyhotovena v lednu 2005 a již tehdy sloužila jako pomůcka pro překladatelské jednotky u jednotlivých institucí EU i pro všechny externí překladatele pracující pro Evropskou unii (Hanzl 2006: 144).

7.3 Jednotlivé části Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů

Pravidla se skládají ze čtyř základních částí¹⁸. V první části jsou shrnuta pravidla, jež je třeba důsledně uplatňovat při tvorbě aktů zveřejňovaných v Úředním věstníku, zatímco část druhá obsahuje základní technické a redakční normy týkající se obecných publikací. Kromě ustanovení týkajících se jednotlivých jazyků, obsažených v části čtvrté, se všech 24 skupin dohodlo na jednotných pracovních postupech platných pro všechny jazyky, které jsou uvedeny v části třetí.

7.3.1 Část první – Úřední věstník¹⁹

Část první popisuje zvyklosti a způsoby prezentace používané v Úředním věstníku. Je třeba ji číst spolu s částí třetí a čtvrtou a s přílohami, které se rovněž týkají textů publikovaných v Úředním věstníku. Obsahuje pravidla týkající se struktury Úředního věstníku (rozdělení, číslování a obsahu aktů), struktury právního aktu (včetně názvu, právních východisek a odůvodnění obsažených v preambuli, normativní části textu, tj. jednotlivých článků aktu, formulací týkajících se závaznosti nařízení, konečných formulací a členění textu v aktech) a dále redakční pravidla (např. pravidla odkazování na Úřední věstník a na akt, pravidla pořadí jednotlivých Smluv, států či jazyků).

7.3.2 Část druhá – Všeobecné publikace²⁰

Část druhá nazvaná Všeobecné publikace se týká všech publikací kromě Úředního věstníku. Uvádí pravidla pro postupy a tvorbu rukopisů a dále se věnuje struktuře publikací (včetně členění textu, odkazů a citování).

¹⁸ Obsah. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-000500.htm>

¹⁹ Část první. Úřední věstník. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online]. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-10000.htm>

²⁰ Část druhá. Všeobecné publikace. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-200000.htm>

7.3.3 Část třetí – Pravidla společná všem jazykům²¹

Třetí část společná pro všechny úřední jazyky obsahuje typografické instrukce a pravidla revize textu, dále pravidla týkající se názvů zemí a jejich pořadí ve výčtech, jazyků a také měn a jejich zkratk. Kromě toho také upravuje používání poznámek pod čarou a odkazů. Poslední kategorie pravidel uvádí pravidla pro psaní adres a telefonních čísel a vedle toho také pro používání názvů a zkratk orgánů, institucí a dalších subjektů EU.

7.3.4 Část čtvrtá – Publikace v českém jazyce²²

Čtvrtá část pak obsahuje pravidla týkající se jednotlivých jazyků. Hlavní část pokynů pro publikace v českém jazyce nazvaná *Vnitřní pravidla pro přípravu textů* obsahuje specifické jazykové pokyny rozdělené do následujících kategorií:

Interpunkce	tečka, středník, čárka, závorky, hranaté závorky, uvozovky, spojovník, pomlčka, dvojtečka, tři tečky, lomítko
Slovesa	plurál, přechodníky
Pravopis, stylistika a mluvnice	psaní přejatých slov, přepis cizích jmen, přechylování
Psaní velkých písmen	psaní velkých písmen v názvech orgánů, institucí, funkcí činitelů a právních předpisů
Čísla, data a čas	psaní čísel slovy x číslicemi, jednotky
Kurziva	používání kurzivy u přejatých a odborných výrazů
Zkratky, zkratková slova, symboly a akronyma	překlad zkratk běžně používaných v EN, DE a FR do češtiny, nejčastěji zkracovaná slova
Odkazy	odkazování na jednotlivá ustanovení právních předpisů
Vyhlášení a zveřejnění	pravidla pro používání formulací vyhlášení/vyhlásit x zveřejnění/zveřejnit

Tabulka 2: Pokyny pro publikace v českém jazyce ve čtvrté části Pravidel

²¹ Část třetí. Pravidla společná všem jazykům. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-300000.htm>

²² Část čtvrtá. Publikace v českém jazyce. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-400000.htm>

Kromě toho obsahují pokyny také obecná stylistická doporučení pro právní texty, které vycházejí „z obecných požadavků odborného stylu, k nimž patří jednoznačnost, přesnost, ustálenost, jednotnost a důslednost v používání termínů, srozumitelnost a též neexpresivnost“. Pokud jde o pravopis, doporučují Pravidla řídit se Pravidly českého pravopisu. Dále jsou zde vyjmenovány konkrétní doporučené jazykové příručky týkající se především českého jazyka, jimiž se mají osoby podílející se na tvorbě legislativních textů řídit.

Vedle těchto částí obsahují pravidla také řadu příloh²³ se seznamy běžně užívaných zkratk a symbolů, zemí, měn a jazyků a jejich kódů, vícejazyčné seznamy orgánů a institucí EU a rovněž jednotlivých regionů EU, ale například i pozměňujících výrazů či uvozovacích vět.

7.4 Rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou

Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů se u některých konkrétních jazykových pokynů pro užívání českého jazyka úplně neshodují s pravidly, které uvádí Internetová jazyková příručka (IJP) Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR ve své výkladové části vytvořené podle tištěného vydání *Pravidel českého pravopisu* (1993) a následně revidované při vydání tištěné podoby IJP v podobě *Akademické příručky českého jazyka* (2014) a dále ještě v roce 2019, kdy vyšlo druhé upravené a doplněné vydání této příručky.

V oddílu **10.1 Interpunkce** Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů najdeme rozdíly mezi Pravidly a IJP u následujících jevů:

Oddělování výrazu uvedeného předložkou včetně čárkou: Pravidla se s IJP shodují v tom, že „výraz uvedený předložkou včetně lze pokládat jak za větný člen, tak za vsuvku: lze jej tedy psát jak bez čárky, tak s čárkou“²⁴. Ovšem Pravidla uvádějí, že „je-li takovýto výraz vložený do větného celku, odděluje se čárkami z obou stran.“²⁵ IJP však v těchto případech umožňuje neoddělovat výraz uvedený předložkou včetně čárkou, jelikož „celek vložený dovnitř věty lze rovněž chápat jako informačně závažný a čárkami jej neoddělovat“²⁶.

²³ Přílohy. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-5000000.htm>

²⁴ 10.1 Interpunkce. 10.1.3 Čárka. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-4100100.htm>

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Psaní čárky před včetně. *Internetová jazyková příručka*. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=158>

Pomlčka a čárka vedle sebe ve větě souvislosti: Pravidla dávají v případě, kdy by ve větě souvislosti vedle sebe měly vyskytnout pomlčka a čárka, přednost užití obou znamének²⁷. IJP v těchto případech jako základní pravidlo uvádí ponechání pouze pomlčky, ovšem „pokud by vynechání čárky mělo vliv na srozumitelnost či zřetelnost větě stavby“²⁸, doporučuje naopak ponechat obě interpunkční znaménka.

Oddělování ustálených vsuvek čárkami: Pravidla stanovují, že ustálené vsuvky jako *prosím* či *pokud možno* se nemají oddělovat čárkami. Podle IJP mají výrazy tohoto typu tzv. oslabenou větňou platnost, a proto je „můžeme oddělit čárkou v případě, chápeme-li informaci, kterou ony výrazy nesou, pouze jako doplňující či volně související“²⁹.

V oddílu **10.2 Slovesa** najdeme rozdíly mezi Pravidly a IJP u slovesa *muset*, u něžž Pravidla dávají ve třetí osobě plurálu přednost tvaru *musí*, kdežto dle IJP se u obdobných sloves kolísajících mezi vzory *prosit* a *sázet* považují ve třetí osobě množného čísla tvary *musí* a *musejí* za rovnocenné³⁰.

V oddílu **10.3 Pravopis, stylistika a mluvnice** jsou specifikována pravidla pro psaní *s* a *z* u slov přejatých z cizích jazyků. Pravidla uvádějí, že mají být respektována *Pravidla českého pravopisu* (a *Dodatek k Pravidlům českého pravopisu* přidaný v roce 1994³¹) a „v případě, že jsou obě varianty rovnocenné, použije se varianta, která je v Dodatku k pravidlům uvedena na prvním místě“³². To se týká například slov *analýza*, *kurz*, *diskuse*, *socialismus* či *organismus*.

Tímžž pravidlem se řídí i délka samohlásek u přejatých slov, např. *acetylen*; *benzin*; *archiv*; *ofenziva*; *pasivum*; *archivní*; *leukémie*; *bakterie*.³³

Pravidla na rozdíl od IJP připouštějí u předmětu při odkazování prostřednictvím imperativu slovesa *vidět* použití pouze nominativu: *viz strana*, a nikoli *viz stranu*.³⁴

V oddílu **10.5 Číslo, data a čas** Pravidla stanovují, že příslovecně spřezky vzniklé spojením předložek s číslovkami se mají psát zvlášť, tedy např. *po první* či *po dvacáté první*³⁵.

²⁷ 10.1 Interpunkce. 10.1.3 Čárka. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-4100100.htm>

²⁸ Pomlčka. *Internetová jazyková příručka*. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?ref=164&id=165>

²⁹ Psaní čárky ve větě jednoduché. 15 Výrazy s oslabenou větňou platností. *Internetová jazyková příručka*. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=151&dotaz=pros%C3%ADm>

³⁰ *Internetová jazyková příručka*. *muset*. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=muset#bref2>

³¹ KRAUS, Jiří et al. 1994. *Dodatek k Pravidlům českého pravopisu*. Praha: Pansofia.

³² 10.3 Pravopis, stylistika a mluvnice. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-4100300.htm>

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ 10. 5 Číslo, data a čas. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-4100500.htm>

IJP sice uvádí, že se tyto spřežky většinou píší zvlášť, především pokud jde o číselné údaje vyšší hodnoty, avšak u všech je možný zápis jak zvlášť, tak i dohromady.³⁶

Z provedeného srovnání lze vidět, že v případech, kde IJP připouští více pravopisných či gramatických variant, uznávají Pravidla jako správnou většinou jen jednu z nich, případně jednu z nich upřednostňují.

7.5 Shrnutí kapitoly 7

Sedmá kapitola představuje Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů dostupná ve všech 24 úředních jazycích Evropské unie a vytvořená Úřadem pro publikace EU, která obsahují jednotná stylistická pravidla a zásady, které musejí být používány všemi orgány, institucemi a dalšími subjekty Evropské unie, a mají tedy za cíl harmonizovat odlišné zvyklosti u různých institucí EU. Dále kapitola popisuje historii vzniku Pravidel, která započala již v roce 1993 harmonizačními a standardizačními postupy, které probíhaly s ohledem na mnohojazyčnost institucí vyžadujících, aby byly texty ve všech úředních jazycích srovnatelné a současně aby byla respektována specifická každého jazyka. Je zde také zmíněna historie české verze Pravidel, na níž se podíleli právníci-lingvisté, překladatelé, terminologové, korektoři a další z české sekce Úřadu pro publikace, kteří do ní promítli Pokyny pro překlad právních předpisů ES, které vytvořilo Koordinační a revizní centrum (KRC) koordinující překlad *acquis communautaire*. Následuje popis čtyř základních částí Pravidel a především pak části čtvrté obsahující pravidla pro publikace v českém jazyce a porovnání rozdílů v pokynech obsažených v Pravidlech oproti pravidlům českého pravopisu, jak je uvádí Internetová jazyková příručka ÚJČ AV ČR, která u některých jazykových jevů například z oblasti interpunkce či pravopisu přejatých slov uznává více správných variant než Pravidla.

³⁶ 1 Příslušné spřežky. 1. 2 Typ *poprvé – po prvé, zaprvé – za prvé*. Internetová jazyková příručka. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=130&dotaz=sp%C5%99e%C5%BEky>

8 Výzkumná metoda

Metodou zvolenou ke zkoumání je kvantitativní analýza českých jazykových verzí legislativních textů EU pomocí nástroje pro automatickou kontrolu kvality překladu ApSIC Xbench. Pro vyhledávání v sestaveném korpusu textů budou využity také tzv. regulární výrazy, jejichž pomocí lze nadefinovat hledání konkrétních jevů jako řetězců znaků. Abychom zjistili, do jaké míry budou jevy zjištěné v korpusu překladových textů skutečně specifické pro oblast institucionálního překladu, porovnáme jejich výskyt a četnost s korpusem původních právních textů v českém jazyce, který budou tvořit vybrané původní platné české právní předpisy.

Předmětem této práce není komplexní analýza českých verzí právních předpisů ani odhalení chyb na všech jazykových rovinách, nýbrž ověření dodržování vybraných pravidel obsažených v Pravidlech pro jednotnou úpravu dokumentů ve třech různých typech právně závazných dokumentů EU, dále také analýza vývoje v důslednosti dodržování pravidel v průběhu let od vstupu ČR do EU po současnost a to, jak se v textech odrážejí rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Pravidly českého pravopisu, respektive Internetovou jazykovou příručkou.

Nástroje pro automatickou kontrolu kvality (*quality assurance tools / QA tools*) se používají především pro kontrolu formální stránky překladu. Dokáží pracovat s mnoha formáty jednojazyčných i dvojjazyčných textů a umožňují snadné vyhledávání a kontrolu nejrůznějších jevů, které si uživatel může sám vybrat a nadefinovat. Z tohoto důvodu byly zvoleny jako výzkumná metoda pro tuto práci.

Pro analýzu byl sestaven korpus českých verzí legislativních textů EU složený publikovaných v Úředním věstníku Evropské unie. Data získaná z analýzy provedené na tomto pracovním korpusu byla následně ještě porovnána s výskytem daných jevů v korpusu českých nepřekladových právních předpisů. Výběr, rozsah a výstavbu obou dílčích korpusů tvořících dohromady jakýsi srovnatelný korpus legislativních textů popisuje kapitola 10 Korpus.

8.1 Nástroje pro automatickou kontrolu kvality

Sestavený korpus textů budeme v empirické části práce analyzovat za pomoci nástroje pro automatickou kontrolu kvality překladu (nástroje QA). Tyto nástroje pracují na principu komparativní analýzy, srovnávají tedy cílový text se zdrojovým. Používají se především pro odhalování formálních chyb v překladu, tj. chyb ve formátování, číslech, tazích, interpunkci, konzistenci, ale rovněž také v terminologii (Debove et al 2011: 161). Existuje celá řada nástrojů

pro automatickou kontrolu kvality překladu, z nichž některé jsou integrované přímo do překladatelských softwarů a jiné zase fungují jako samostatné programy.

Tyto dostupné programy mají řadu společných funkcí, avšak jednotlivé nástroje se vyznačují specifickými funkčními prvky a také umožňují různá uživatelská nastavení, která si může kontrolor uzpůsobit dle svých potřeb. Kontrastivní analýzu pěti nástrojů pro automatickou kontrolu kvalitu (včetně nástroje Xbench) a jejich funkcí najdeme ve studii Deboveové et al. (2011). Základní funkcionalita nástrojů QA spočívá v provedení analýzy daného souboru a vygenerování přehledu chyb (označovaného jako *log* či *report*). Některé nástroje samy přiřadí jednotlivým identifikovaným chybám míru závažnosti předem nadefinovanou uživatelem (Depraetere: 2012: 36).

Nástroje QA sice dokáží text zanalyzovat a najít chyby v něm obsažené, ovšem míru jejich relevance a skutečné závažnosti musí posoudit lidský hodnotitel, jenž musí určit, zda se jedná o skutečné, nebo o tzv. zdánlivé chyby (označované jako *false positive errors* či *false alerts*). Takovéto chyby nástroje často detekují u segmentů obsahujících čísla, když je v češtině číslo převedené slovem, a nikoli číslicí. Program dané slovo nedokáže rozpoznat jako číslo, a vyhodnotí tudíž, že v cílovém segmentu je chyba, jelikož na rozdíl od odpovídajícího zdrojového segmentu neobsahuje číslo. Zdánlivé chyby se také často vyskytují v kategorii konzistence, pokud je například ve větě ve zdrojovém segmentu použita pevná mezera, a v cílovém segmentu nikoli. Nástroj QA pak takovýto v podstatě zanedbatelný rozdíl vyhodnotí jako chybu v kategorii konzistence zdrojovým a cílovým textem.

8.1.1 ApSIC Xbench

Jako nástroj pro automatickou kontrolu kvality pro účely výzkumu prováděného v této práci byl vybrán ApSIC Xbench (dále jen Xbench), konkrétně verze 3.0.0³⁷. Tento konkrétní nástroj byl zvolen kvůli jednoduchému uživatelskému prostředí, přehlednému zobrazení výsledků, které je možné vyexportovat do tabulky ve formátu .xlsx, a také kvůli možnosti vyhledávat v něm jednotlivé kategorie vybraných jazykových jevů pomocí nadefinovaných regulárních výrazů. Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy definuje regulární výraz jako „textový řetězec chápaný jako vzor (maska) pro vyhledávání v textových souborech. Syntaxe regulárních výrazů zahrnuje užití nejen zástupných znaků (např. hvězdička, otazník),

³⁷ Dostupné ke stažení z: <https://www.xbench.net/index.php/download> [cit. 19. 3. 2020]

ale i řadu dalších zvláštních znaků a pravidel, které umožňují zápis komplexních vyhledávacích požadavků.“³⁸

8.2 Omezení výzkumné metody

Výzkumná metoda použitá v této práci je zaměřena pouze na zkoumání omezeného souboru vybraných jevů. Nejedná se tedy o komplexní jazykovou a stylistickou analýzu českých verzí legislativních textů. Zvolená metoda je dále omezena možnostmi počítačového softwaru použitého pro analýzu textů, tj. nástroje pro automatickou kontrolu kvality Xbench. Tento nástroj provádí především kontrolu formálních aspektů textu a přirozeně nedokáže zohlednit významový kontext či postavení a funkci daného výrazu ve větě. Tyto aspekty musí u každého individuálního případu vyhodnotit lidský hodnotitel.

Instituce Evropské unie produkují velké objemy textů a vydávají rovněž velké množství pravidel a příruček pro tvorbu původních textů a pro jejich překlad do ostatních úředních jazyků. Provedená analýza tudíž představuje pouhou sondu do problematiky dodržování pravidel stanovených jednou z těchto příruček u právně závazných legislativních textů produkovaných institucemi EU. Práce si neklade za cíl vyvozovat na základě provedeného výzkumu obecně platné tendence ohledně důslednosti dodržování všech souborů pravidel aplikovaných během celého procesu tvorby a překladu legislativních textů různými osobami na něm se podílejících ani ohledně kvality překladů právních dokumentů publikovaných v Úředním věstníku EU.

8.3 Shrnutí kapitoly 8

Osmá kapitola se věnuje výzkumné metodě zvolené ke zkoumání dodržování vybraných jazykových pokynů Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů v českých verzích legislativních textů. Zvolenou metodu představují nástroje pro automatickou kontrolu kvality. Kapitola popisuje funkce, možnosti využití těchto nástrojů i omezení, s nimiž musí uživatel počítat při práci s nimi a blíže se zabývá nástrojem ApSic Xbench, v němž zkoumání primárně probíhalo. Rovněž je zde vysvětlen pojem regulárních výrazů a jejich využití pro vyhledávání složitějších dotazů. V závěru kapitoly jsou pospána omezení, která vyplynula ze zvolené výzkumné metody.

³⁸KTD - Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy, Databáze Národní knihovny ČR. [online] [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000651&local_base=KTD

9 Zkoumané jevy

9.1 Kritéria pro výběr kategorií

Na českých překladech legislativních textů obsažených ve vytvořeném korpusu budeme zkoumat jevy, které nejsou nutně motivovány či přímo spojeny s určitou jazykovou dvojicí. Přestože v posledních letech se v rámci institucí EU množství legislativních textů vypracovaných původně v angličtině zvýšilo a angličtina tak zaujala pozici *lingua franca* namísto francouzštiny, francouzština a němčina fungují jako pracovní jazyky i nadále a určité procento legislativních textů je do češtiny stále překládáno rovněž z nich (viz kapitola 6.2.4 Angličtina jako *lingua franca*). Kvůli principu mnohojazyčnosti, který udává, že všechny jazykové verze legislativy EU jsou rovnocenné, se navíc v institucích EU nepracuje s pojmy originál a překlad v tradičním smyslu a u jednotlivých textů tak nelze zjistit, z jakého jazyka byly přeloženy. Budeme se tedy orientovat na cílový jazyk bez ohledu na to, ze kterého pracovního jazyka byly texty přeloženy.

Další kritérium pro stanovení zkoumaných kategorií budou představovat technické možnosti nástrojů IT při analýze jazykového materiálu, včetně snadné formalizovatelnosti daného jevu do podoby regulárních výrazů. Zkoumanými kategoriemi budou především specifické pokyny týkající se psaní velkých písmen, interpunkce a dále jevy, u kterých Internetová jazyková příručka ÚJČ AV ČR uznává více variant, kdežto Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů považují za správnou pouze jedinou z nich anebo upřednostňují jinou variantu než IJP (viz kapitola 7.4 Rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou).

9.2 Zkoumané kategorie

První kategorii zkoumaných jevů tvoří ty, u nichž IJP povoluje více variant, ale Pravidla uvádějí jako správnou pouze jednu. Tato kategorie poslouží k ověření první stanovené hypotézy, tj. že v případech, kdy existuje rozpor mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou, bude dodržování pokynů obsažených v IISG méně důsledné, jelikož překladatelé mají pravidla češtiny zažitá spíše dle PČP než pravidla obsažená Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů. Druhou kategorií zkoumaných jevů představují vybraná pravidla z oblasti interpunkce stanovená Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů. U těchto jevů se Pravidla shodují s Internetovou jazykovou příručkou, představují však složitější pravopisné či gramatické jevy v rámci českého jazyka, u nichž lze očekávat vyšší míru chybovosti. Třetí kategorie zkoumaných jevů zahrnuje vybraná pravidla týkající se psaní velkých písmen. U této

kategorie lze předpokládat určitou interferenci z pracovních jazyků, z nichž byly texty přeloženy.

Přehled zkoumaných jevů v daných kategoriích:

1) Rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů (IISG) a IJP

Jev	Podle IISG	Podle IJP
a. příslovečné spřežky vzniklé spojením předložek s číslovkami	lze psát pouze zvlášť: <i>po prvé</i>	lze psát i dohromady: <i>poprvé</i>
b. psaní s/z v přejatých slovech	použije se tvar uvedený v Dodatku na prvním místě: <i>analýza, organismus, diskuse, kurz</i>	možné užit rovněž rovnocenné tvary: <i>analysa, organizmus, diskuze, kurs</i>
c. sloveso <i>muset</i> ve 3. os. pl.	dává se přednost tvaru <i>musí</i>	tvary <i>musejí/musí</i> jsou považovány za rovnocenné
d. ustálené vsuvky typu <i>pokud možno</i>	neoddělují se čárkami	lze je oddělovat čárkami
e. výraz uvedený předložkou <i>včetně</i>	uprostřed větného celku se odděluje čárkami	uprostřed větného celku jej není nutné oddělit čárkami

Tabulka 3: Zkoumané jevy v kategorii Rozdíly mezi IISG a IJP

2) Interpunkce (podle Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů)

Jev	Podle IISG
a. spojka <i>jako</i>	<p>Pokud uvádí výčet příkladů, které se týkají celku označeného předcházejícím členem, píše se před ní čárka, např.: <i>Velké nároky na zásobování vodou mají průmyslové a hustě zalidněné oblasti, jako Podkrkonoší, Ostravsko, Kladensko a velká města.</i></p> <p>Jestliže omezuje významový rozsah předcházejícího členu, jde o těsný vztah, takže se čárka nepíše, např.: <i>Jazyky jako čeština a latina mají velmi rozvinuté skloňování a časování.</i></p>
b. spojka <i>a</i> v jiném než slučovacím poměru	Píše se před ní čárka: <i>a k tomu, a jednak, a nikoli</i>
c. lomítko	Odděluje-li jednoslovné varianty, neodděluje se mezerami. Pokud je jeden z výrazů dvou – a víceslovný, volíme lomítko s mezerami.

Tabulka 4: Zkoumané jevy v kategorii Interpunkce podle IISG

3) Psaní velkých písmen (podle Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů)

Jev	Podle IISG
a. označení funkcí	píšeme s malým počátečním písmenem: <i>generální tajemník, vysoký představitel, evropský inspektor ochrany údajů, veřejný ochránce práv, prezident Francie</i>
b. názvy dokumentů typu <i>bílá kniha</i>	píšeme s malým počátečním písmenem: <i>bílá kniha o evropské dopravní politice</i>
c. názvy politik	píšeme s malým počátečním písmenem: <i>společná zemědělská politika</i>
d. slovo <i>internet</i>	píšeme s malým počátečním písmenem ³⁹

Tabulka 5: Zkoumané jevy v kategorii Psaní velkých písmen podle IISG

9.3 Shrnutí kapitoly 9

Devátá kapitola nejprve popisuje kritéria pro výběr jednotlivých jazykových jevů, které budou zkoumány v sestaveném korpusu překladových a původních legislativních textů. Mezi tato kritéria patří především orientace na cílový jazyk bez ohledu na to, ze kterého pracovního jazyka byly dané texty do češtiny přeloženy, a také možnosti nástrojů použitých pro analýzu, jako je například snadná formalizovatelnost vybraných jevů pomocí regulárních výrazů. Následně kapitola uvádí přehled jednotlivých zkoumaných jevů v kategoriích rozdílů mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a IJP, interpunkce a psaní velkých písmen.

³⁹ U tohoto slova IJP uvádí, že varianta s velkým písmenem se v současnosti již neužívá, a doporučuje variantu s malým písmenem.

10 Korpus

10.1 Výběr korpusu

Jako materiál pro výzkum v empirické části práce slouží vlastní jednojazyčný pracovní korpus skládající se ze dvou částí (subkorpusů): z českých verzí právních předpisů EU („korpus 1“) a z platných původních českých právních předpisů („korpus 2“). Dohromady tyto dva dílčí korpusy vytvářejí jakýsi srovnatelný korpus právních textů. Čermák (2017: 267) definuje srovnatelný korpus (*comparable corpus*) jako „korpus složený obvykle ze dvou či více částí ve dvou nebo více jazycích tak, že ho vytvářejí texty stejného žánru, ideálně i obsahu tak, aby umožňoval (obvykle hrubé, obsahové) srovnání obou textů“. Korpus vytvořený pro potřeby této diplomové práce tak představuje jednojazyčný srovnatelný korpus, na němž je možné zkoumat a srovnávat překladový (korpus 1) a nepřekladový český jazyk (korpus 2).

10.1.1 Výběr korpusu právních předpisů EU

Korpus 1 byl vytvořen z platných právně závazných legislativních textů, tj. nařízení, směrnic a rozhodnutí, publikovaných v Úředním věstníku EU od vstupu ČR do EU (tj. od května 2004) po současnost (tj. březen 2020) dostupných ke stažení na portálu EUR-Lex⁴⁰. U právně závazných textů mohou mít překladové chyby vážné ekonomické, politické a právní důsledky, a proto byl výzkum prováděn právě na nich. Jmenované právně závazné dokumenty (nařízení, směrnice a rozhodnutí) patří do širší kategorie právních aktů, která vedle nich zahrnuje ještě nezávazné nástroje (stanoviska a usnesení) a tzv. ostatní nástroje, kam se řadí například vnitřní předpisy orgánů a institucí EU, akční programy EU apod.⁴¹

Při výběru jednotlivých právních předpisů EU jsme se tedy řídili následujícími kritérii:

Dokument musí být:

- právně závazný;
- platný;
- dostupný v českém jazyce;
- vyhlášený či zveřejněný v Úředním věstníku EU od května 2004 do března 2020;
- k dispozici ke stažení ve formátu *.html*.

⁴⁰ Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html> [cit. 19. 3. 2020]

⁴¹ Právní akty. EUR-Lex. [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/legislation/recent.html>

Z každého jednotlivého roku ve stanoveném období byly vybrány dvě nařízení, dvě směrnice a dvě rozhodnutí. Vždy byl zvolen jeden právní předpis zveřejněný v Úředním věstníku EU v první polovině daného roku (publikovaný v Úředním věstníku mezi lednem a červnem) a jeden ve druhé polovině (publikovaný mezi červencem a prosincem). Korpus 1 tedy tvoří celkem 96 legislativních dokumentů (32 nařízení, 32 směrnic a 32 rozhodnutí). Tento způsob výběru korpusu umožňuje zkoumat dané tři druhy právních předpisů a poskytuje také diachronní perspektivu. Seznam všech právních předpisů zahrnutých do korpusu 1 je k dispozici v Příloze 1 na konci této práce.

Sestavený korpus 1 má rozsah 444 273 slov, což představuje přibližně 1445 normostran textu. Z hlediska objemu textů tvoří největší část korpusu nařízení a nejmenší pak rozhodnutí, což odráží skutečnost, že rozhodnutí mají zpravidla mnohem menší rozsah než nařízení či směrnice. To pravděpodobně vychází z toho, že rozhodnutí je ze své povahy určeno pouze určitým subjektům, pro něž je závazné, a má tedy menší působnost než nařízení či směrnice vztahující se na všechny členské země EU.

Rozsah korpusu 1 uvedený v níže uvedené tabulce byl spočítán pomocí funkce pro statistickou analýzu textů v programu SDL Trados Studio (verze 2019). Ve Studiu jsme vytvořili nový projekt (každý zvlášť pro jednotlivé typy zkoumaných dokumentů), do něj jsme vložili složku se staženými texty a nástroj následně texty zanalyzoval a spočítal počet znaků a počet slov jednotlivých souborů i celého projektu.

Typ dokumentu	Rozsah ve slovech	Rozsah v NS
nařízení	213 380	695
směrnice	171 854	557
rozhodnutí	59 039	193
celkem	444 273	1 445

Tabulka 6: Rozsah vytvořeného korpusu právních předpisů EU

10.1.2 Výběr korpusu českých právních předpisů

Korpus 2 se sestává z platných původních českých právních předpisů. Do korpusu byly vybrány určité české zákony tak, aby vznikl obdobný objem textů, jaký obsahuje vytvořený korpus právních předpisů EU popsany výše. Texty jednotlivých právních předpisů byly staženy z portálu zakonyprolidi.cz/, kde bylo na základě seznamu nejčastěji zobrazovaných právních předpisů vybráno pět předpisů, jejichž rozsah byl spočítán stejným způsobem jako u korpusu 1, tedy v programu SDL Trados Studio. Vznikl korpus s rozsahem 460 165 slov čili přibližně 1431 normostran. Seznam předpisů zahrnutých do korpusu 2 včetně jejich úplných oficiálních názvů obsahuje Příloha 2 k této práci.

Právní předpis	Rozsah ve slovech	Rozsah v NS
občanský zákoník	194 303	596
trestní zákoník	68 557	208
zákoník práce	61 129	257
zákon o veřejných zakázkách	54 566	176
zákon o obchodních korporacích	81 610	194
celkem	460 165	1431

Tabulka 7: Rozsah vytvořeného korpusu původních českých právních předpisů

10.2 Výstavba korpusu

Daný pracovní korpus byl vytvořen pouze pro potřeby této diplomové práce, není to tedy korpus obecně reprezentativní, který by byl věrným odrazem proporcí skutečného úzu celého jazyka (Čermák 2017: 24). Sestavený korpus lze z hlediska terminologie korpusové lingvistiky označit jako jednojazyčný, specializovaný, psaný korpus (Čermák 2017: 74), není však není tagovaný či lemmatizovaný (Čermák 2017: 32). Zvolený nástroj pro automatickou kontrolu kvality, v němž bude analýza probíhat, dokáže pracovat s určitými formáty textu, a proto bylo nutné vytvořit korpus v odpovídajícím formátu.

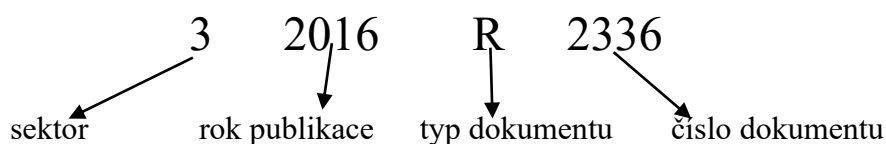
10.2.1 Výstavba korpusu právních předpisů EU

Samotná výstavba korpusu 1 probíhala tak, že jednotlivé právní předpisy vybrané podle kritérií specifikovaných v předcházející kapitole byly nejprve bez příloh staženy ve formátu *.html* a následně uloženy jako soubory ve formátu *.txt*, což je jeden z mnoha formátů, se kterým umí nástroj Xbench pracovat. Aby bylo možné při analýze dohledávat konkrétní texty z konkrétních let, byly jednotlivé texty označeny identifikátorem.

U právních předpisů EU se identifikátor sestával z typu právního předpisu (nařízení/směrnice/rozhodnutí), rokem a pololetím publikace v Úředním věstníku a tzv. celexovým číslem. Tím je označena většina dokumentů v EUR-Lexu bez ohledu na jazyk, ve kterém jsou napsány, a jedinečným způsobem tak dokument identifikuje. Celexové číslo umožňuje rychle daný dokument vyhledat a informovanému uživateli také pochopit vzájemný vztah jednotlivých dokumentů. Celexové číslo se skládá ze čtyř částí, které označují sektor, rok, typ dokumentu a číslo dokumentu. Sektor se značí číslicemi od 0 do 9, nebo písmeny C či E. Rok v celexovém čísle označuje rok zveřejnění, úřední číslo, interní číslo apod. a ve většině

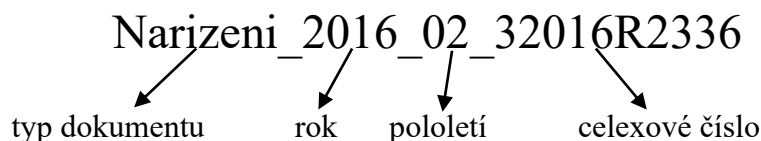
případů je spojen s vlastním číslem dokumentu. Typ dokumentu je označován deskriptorem sestávajícím se z jednoho či dvou písmen, který je přiřazován jednotlivým typům dokumentů v rámci sektoru. Na konci většiny celexových čísel jsou čtyři číslice představující různé informace: úřední číslo (pořadové číslo dle data zveřejnění v Úředním věstníku přidělované dokumentům Úřadem pro publikace), interní číslo (přidělené autorem dokumentu) či datum publikace⁴².

Texty analyzované v empirické části této práce spadají do sektoru 3 (Právní akty), deskriptor přiřazovaný nařízením je R, směrnícím L a rozhodnutím D. Celexové číslo u dokumentu obsaženého ve vytvořeném korpusu tak vypadá například následovně:

Obrázek 1: Struktura celexového čísla

Identifikátor přidělený konkrétnímu dokumentu pro snadné dohledávání jednotlivých textů v rámci korpusu má pak následující podobu:

Obrázek 2: Struktura identifikátoru konkrétního právního předpisu EU

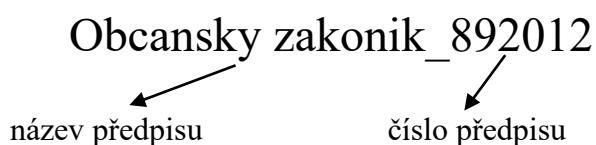
10.2.2 Výstavba korpusu původních českých právních předpisů

Výstavba korpusu 2 probíhala podobně jako výše popsaná výstavba korpusu 1. Texty jednotlivých vybraných předpisů byly rovněž staženy ve formátu *.html*, v tomto případě i s přílohami, a uloženy jako textové soubory *.txt*. Texty předpisů byly převzaty do korpusu z portálu zakonyprolidi.cz⁴³, znění dostupná na takovýchto portálech však mají pouze informativní povahu, jelikož v případě českých právních předpisů má autentickou povahu a právní sílu pouze tištěné znění Sbírky zákonů. Identifikátor přidělený daným předpisům se v tomto případě sestával z názvu a čísla daného předpisu (bez lomítka). Číslo právních předpisů

⁴² Celexové číslo dokumentů EUR-Lexu. EUR-Lex. [cit. 25. 3. 2020] Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/help/faq/celex-number.html?locale=cs>

⁴³ Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění. [cit. 25. 4. 2020] Dostupné z: zakonyprolidi.cz/

publikovaných ve Sbírce zákonů ČR se sestává z pořadového čísla předpisu a z roku jeho vyhlášení ve Sbírce zákonů ČR, což je den, kdy předpis stává součástí právního řádu ČR a kdy nabývá platnosti⁴⁴.

Obrázek 3: Struktura identifikátoru konkrétního právního předpisu ČR

10.3 Shrnutí kapitoly 10

Desátá kapitola se zabývá výběrem a výstavbou korpusu textů, na kterých byly zkoumány vybrané kategorie jazykových jevů popsané v předcházející kapitole. Vytvořený jednojazyčný srovnatelný korpus se skládal ze dvou subkorpusů (korpus 1 a korpus 2), z nichž první obsahoval české překlady legislativních textů EU a druhý pět původních českých právních předpisů. Korpus 1 byl sestaven z českých verzí platných právně závazných legislativních textů, tj. nařízení, směrnic a rozhodnutí, publikovaných v úředním věstníku mezi lety 2004 a 2020, pokryl tak období od vstupu ČR do EU až po současnost a umožnil zkoumat diachronní perspektivu. Následně byla popsána výstavba obou dílčích korpusů ve formátu *.txt*, se kterým umí nástroj Xbench pracovat, a také identifikátory přidělené všem textům v korpusu pro snadné dohledání jednotlivých textů.

⁴⁴ Portál evropské e-Justice. Právo členského státu – Česká republika [cit. 5. 4. 2020] Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-cz-maximizeMS-cs.do?member=1

II Empirická část

11 Faktický výzkum

Výzkum se skládal ze dvou částí, přičemž obě byly prováděny v nástroji Xbench. První část výzkumu probíhala v korpusu 1, kde bylo zkoumáno dodržování vybraných pokynů Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů ve vytvořeném pracovním korpusu českých verzích právních předpisů publikovaných v Úředním věstníku EU mezi lety 2004 a 2020. Ve druhé fázi pak byl výskyt daných jazykových jevů ověřen v korpusu původních českých nepřekladových textů v rámci korpusu českých právních předpisů ve vytvořeném korpusu 2.

11.1 Práce s nástrojem Xbench

V nástroji Xbench byl nejprve vytvořen nový projekt, do nějž byly nahrány složky se staženými legislativními texty ve formátu *.txt*. V takto vzniklém korpusu textů byly následně vyhledávány jednotlivé jevy ve stanovených kategoriích uvedených v kapitole 9.2 Zkoumané kategorie. Nástroj Xbench nabízí tři režimy vyhledávání (*search modes*):

- základní (*simple*),
- prostřednictvím regulárních výrazů (*regular expressions*),
- pomocí tzv. zástupných znaků používaných pro vyhledávání složitějších dotazů v textovém editoru Microsoft Word (*MS Word Wildcards*).

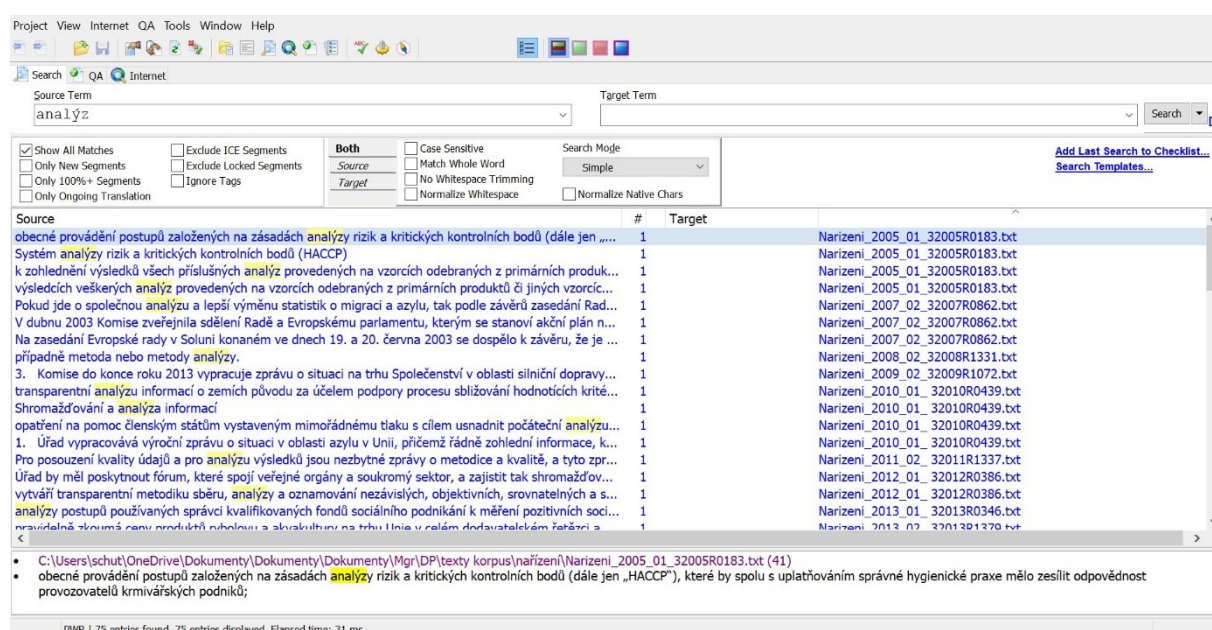
Syntax zástupných znaků editoru MS Word z velké části odpovídá syntaxi regulárních výrazů, význam některých znaků či výrazů se však určitých případech liší. Podrobný přehled syntaxe regulárních výrazů využitelných v nástroji Xbench a syntaxe zástupných znaků z editoru MS Word je uveden v uživatelském manuálu k programu Xbench⁴⁵. Pro výzkum prováděný v této práci byl kromě základního vyhledávacího režimu využit ještě mód vyhledávání prostřednictvím regulárních výrazů.

U všech těchto tří režimů vyhledávání lze navíc využít funkce *PowerSearch* (klávesovou zkratkou Ctrl+P), která umožňuje vyhledávání za použití složitějších kritérií. S pomocí funkce *Powersearch* lze vyhledávat segmenty, které:

- obsahují dva či více hledaných řetězců,
- neobsahují daný řetězec,
- obsahují jeden, nebo druhý zadaný řetězec.

⁴⁵ ApSIC Xbench Documentation. [online] [cit. 25. 3. 2020]. Dostupné z: <https://docs.xbench.net/user-guide/regular-expressions/>

Nástroj Xbench je primárně určen pro automatickou kontrolu překladu dvojjazyčných souborů, lze v něm tudíž vyhledávat buď pouze ve výchozím, nebo pouze v cílovém textu či případně v obou. Výsledky hledání jsou poté zobrazeny v rozložení, kdy první sloupec tvoří daný segment výchozího textu, druhý sloupec odpovídající segment cílového textu a v posledním sloupci pak uživatel vidí název konkrétního souboru, z něhož daný text pochází. Jelikož při výzkumu prováděném v rámci této práce jsme pracovali pouze s jednojazyčnými soubory, které nástroj přečetl a zobrazil v pozici výchozího textu, vyhledávací dotazy jsme zadávali pouze do pole vyhledávání ve výchozím textu a při zobrazení výsledků následně zůstal sloupec cílového textu prázdný.

Obrázek 4: Zobrazení výsledků vyhledávání v prostředí nástroje Xbench

Xbench zobrazuje ve výsledcích vyhledávání omezený kontext, v němž se daný řetězec vyskytuje, avšak při označení vybraného segmentu si může uživatel zobrazit celý konkrétní dokument, z něhož segment pochází. Výsledky lze rovněž různým způsobem filtrovat, a zobrazit tak například pouze nalezené výskyty v jednom konkrétním dokumentu.

11.2 Výzkum v korpusu legislativních textů EU

Samotný výzkum pak probíhal tak, že pro jednotlivé zkoumané jevy v daných kategoriích byly sestaveny vyhledávací dotazy, které byly následně uskutečněny buď v základním vyhledávacím režimu či v režimu vyhledávání prostřednictvím regulárních výrazů. Při vyhledávání víceslovných výrazů či dotazů obsahujících více než jeden řetězec byla navíc využita funkce *PowerSearch*. Vzhledem k flektivní povaze českého jazyka bylo především u kategorie psaní velkých písmen nutné formulovat vyhledávací dotazy tak, aby nástroj vyhledal veškeré výskyty

daného výrazu ve všech jeho tvarech, tj. ve všech pádech, rodech i v obou číslech. Xbench standartně nerozlišuje malá a velká písmena, pro jejich odlišení při vyhledávání je však možné využít funkci *Case Sensitive*. U jevů z oblasti interpunkce pak bylo v některých případech nutné zobrazit širší kontext výskytu hledaného výrazu a posoudit, zda užití interpunkce odpovídá pokynům či nikoli. U kategorie psaní velkých písmen zase bylo třeba ručně vyřadit případy, kdy se hledaný výraz vyskytl na začátku věty, a tudíž přirozeně začínal velkým písmenem.

Kategorie	Vyhledávací dotaz		Režim vyhledávání
1) Rozdíly mezi IISG a IJP			
a. příslovečné spřežky vzniklé spojením předložek s číslovkami	po prvé	poprvé	základní
b. psaní <i>s/z</i> v přejatých slovech	analýz diskus kurz organizm	analys diskuz kurs orgamism	základní
c. sloveso <i>muset</i> ve 3. os. pl.	musejí		základní
d. ustálené vsuvky typu <i>pokud možno</i>	"pokud možno"		základní
e. výraz uvedený předložkou <i>včetně</i> oddělený čárkami	", včetně "		základní
výraz uvedený předložkou <i>včetně</i> bez čárek	"[:letter:] včetně "		regulární výrazy
2) Interpunkce podle IISG			
a. spojka <i>jako</i> bez čárky	"[:letter:] jako "		regulární výrazy
spojka <i>jako</i> s čárkou	", jako "		základní
b. spojka <i>a</i> v jiném než slučovací poměru	„a jednak“ „a nikoli“		základní
c. lomítko bez mezer	[:letter:]/[:letter:]		regulární výrazy
lomítko s mezerami	"[:letter:] / [:letter:]"		
3) Psaní velkých písmen			
a. označení funkcí	generáln tajemn vyso představitel inspekto veřejn ochrán práv prezident		základní
b. názvy dokumentů typu <i>bílá kniha</i>	bíl kni zelen kni		základní
c. názvy politik	společn politi		základní
d. slovo <i>internet</i>	"internet.? "		regulární výrazy
	"Internet.? " or Internet		regulární výrazy

Tabulka 8: Přehled požitých dotazů a režimů vyhledávání u jednotlivých kategorií

11.3 Výzkum v korpusu původních českých právních předpisů

Druhá fáze výzkumu byla prováděna v korpusu původních českých právních předpisů. Vyhledávání probíhalo obdobným způsobem jako v korpusu překladových textů, jak bylo popsáno výše, tedy prostřednictvím sestavených vyhledávacích dotazů v režimu vyhledávání za použití regulárních výrazů či v základním vyhledávacím režimu za pomoci funkce *PowerSearch* pro vyhledávání víceslovných výrazů. Některé vyhledávací dotazy však bylo třeba přizpůsobit českému kontextu. Jednalo se o dotazy z kategorie velkých písmen 3b a 3c, které byly pozměněny následovně:

3) b. názvy zákoníků	zákoník	základní
c. státní politika	státní politi	základní

Tabulka 9: Upravené vyhledávací dotazy pro vyhledávání v korpusu 2

11.4 Shrnutí kapitoly 11

Jedenáctá kapitola se zabývá samotným faktickým výzkumem skládajícím se ze dvou částí a prováděným v nástroji Xbench. První část probíhala ve vytvořeném korpusu právně závazných legislativních textů publikovaných v Úředním věstníku EU mezi lety 2004 a 2020. Jsou zde popsány použité vyhledávací režimy a funkce nástroje Xbench, včetně regulárních výrazů, dále také samotný postup vyhledávání a práce s nástrojem a s výsledky, které software vygeneroval. Kapitola uvádí přehled konkrétních použitých vyhledávacích dotazů a režimů pro jednotlivé zkoumané jevy v daných kategoriích. Vytvořené vyhledávací dotazy byly s drobnými úpravami s ohledem na český kontext použity rovněž pro výzkum v korpusu původních českých právních předpisů, v němž probíhala druhá část výzkumu.

12 Interpretace výsledků a verifikace hypotéz

Tato kapitola se věnuje výsledkům provedené analýzy dodržování vybraných pokynů v českých verzích legislativních textů EU a zohledňuje také výskyt zkoumaných jevů v korpusu původních českých právních předpisů. Nejprve jsou výsledky popsány podle jednotlivých kategorií zkoumaných jevů, které tvořily rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou a dále vybraná pravidla z IISG týkající se interpunkce a psaní velkých písmen (viz kapitola 9.2 Zkoumané kategorie). Následně jsou okomentovány výsledky analýzy výskytu zkoumaných jevů v korpusu českých nepřekladových textů (korpus 2). Nakonec jsou získaná data interpretována s ohledem na hypotézy stanovené na počátku výzkumu. Podrobné výsledky výzkumu včetně počtů všech případů nedodržení pravidel v jednotlivých typech zkoumaných dokumentů v obou dílčích korpusech obsahují přílohy 3 a 4 k této práci.

12.1 Dodržování pravidel dle jednotlivých zkoumaných kategorií

12.1.1 Rozdíly mezi IISG a IJP

a. příslovečné spřežky vzniklé spojením předložek s číslovkami

U tohoto jevu byly nalezeny výskyty pouze u číslovky *poprvé/po prvé*, a to celkem 24 výskytů. Ve všech případech byla spřežka napsaná dohromady, což odpovídá IJP, jež umožňuje psát tyto spřežky dohromady i zvlášť, avšak není to v souladu s pokyny Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů, které u tohoto jevu uznávají i u nízkých číslovek pouze dvouslovnou variantu.

b. psaní *s/z* v přejatých slovech

U psaní *s* a *z* v přejatých slovech odpovídaly tvary čtyř hledaných příkladových slov kromě jednoho případu pravidlu stanovenému IISG. Nedodržení pokynů IISG bylo zjištěno u varianty *diskuze*, která se vyskytla v rozhodnutí z roku 2016.

Rozhodnutí_2016_02_32016D2371

Po zhoršení hospodářské a finanční situace v Jordánsku MMF a Jordánsko zahájily diskuze o následné dohodě [...]
--

Tabulka 10: Nalezený případ užití tvaru *diskuze*

c. sloveso *muset* ve 3. os. pl.

U slovesa *muset*, kde Pravidla dávají ve třetí osobě plurálu přednost tvaru *musí*, kdyžto IJP považuje tvary *musí* a *musejí* za rovnocenné, bylo nalezeno 7 výskytů delšího tvaru *musejí*, tři z toho v nařízeních z let 2007, 2008 a 2014 a čtyři ve směrnících z let 2006 a 2007.

Narizeni_2008_01_32008 R0300	Narizeni_2014_01_ 32014R0655	Smernice_2007_01_32007 L0002
Stanovené sankce musejí být účinné, přiměřené a odrazující.	Osobní údaje získané, zpracované nebo předané podle tohoto nařízení musejí být přiměřené [...]	Uvedené předpisy přijaté členskými státy musejí obsahovat odkaz na tuto směrnici [...]

Tabulka 11: Příklady nalezených výskytů tvaru *musejí*

d. ustálené vsuvky typu *pokud možno*

Ustálená vsuvka *pokud možno* se v korpusu vyskytla celkem ve 24 případech, přičemž ani v jednom z nich nebyla oddělena čárkami, což odpovídá pokynům Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů.

e. výraz uvedený předložkou včetně uprostřed větného celku

U posledního zkoumaného jevu z kategorie rozdílů mezi IISG a IJP převažovaly případy, kdy byl v souladu s pokyny IISG výraz uvedený předložkou *včetně* uprostřed větného celku oddělený čárkami, ovšem bylo zjištěno 40 výskytů, kdy výraz čárkami oddělen nebyl.

12.1.2 Interpunkce podle IISG

a. spojka *jako*

V korpusu bylo zjištěno celkem 175 případů, kdy byla spojka *jako* uvádějící výčet příkladů v souladu s IISG čárkou oddělena, avšak vyskytly se i dva případy, kdy oddělena nebyla, přestože uváděla výčet. Zajímavý byl nález dvou směrnic (jedné z roku 2012 a druhé z roku 2013), v nichž se vyskytla téměř totožná formulace, přičemž ve starší z nich výraz oddělen čárkou byl, avšak ve druhé nikoli.

Smernice_2012_01_32012L0013	Smernice_2013_02_32013L0048
[...] vyhodnotila, zda je třeba se v zájmu podpory lepší spolupráce v této oblasti zabývat dalšími otázkami jako například presumpcí nevinny.	[...] vyhodnotila, zda je třeba se v zájmu podpory lepší spolupráce v této oblasti zabývat dalšími otázkami, jako je například presumpce nevinny.

Tabulka 12: Rozdílné užití interpunkce u obdobné formulace ve dvou směrnicích

b. spojka *a* v jiném než slučovacím poměru

U jevu, kdy musí být spojka *a* v jiném než slučovacím poměru oddělená čárkou, byly nalezeny výskyty pouze u výrazů *a jednak* a *a nikoli*, a to u každého jeden případ oddělený čárkou v souladu s pravidly IISG.

c. lomítko

V kategorii interpunkce byly zjištěny tři případy nedodržení pravidel IISG, která stanovují, že je-li jeden z výrazů oddělených lomítkem dvouslovný, má se použít lomítka s mezerami. Všechny nalezené jednoslovné výrazy byly dle pravidel IISG odděleny lomítkem bez mezer.

Narizeni_2005_01_32005 R0183	Smernice_2010_01_32010 L0035	Rozhodnuti_2020_01_32020 D0263
krmné směsi/krmné suroviny	bateriová vozidla/cisternové vozy	služby společné komunikační sítě/společného systémového rozhraní

Tabulka 13: Případy nedodržení pravidla pro oddělení lomítka mezerami

12.1.3 Psaní velkých písmen

a. označení funkcí

U všech pěti zkoumaných výrazů (*generální tajemník, vysoký představitel, inspektor, prezident, veřejný ochránce práv*) byly po vyloučení těch vyskytujících se na začátku věty všechny nalezené případy psány s malým počátečním písmenem, pravidla IISG byla tudíž dodržena ve všech případech.

b. názvy dokumentů typu *bílá kniha*

Označení *bílá kniha* se v korpusu vyskytlo pouze jednou, a to na začátku věty, proto byl tento případ z výsledků vyloučen. Kromě toho byly zjištěny tři výskyty výrazu *zelená kniha*, přičemž jeden případ odporoval pokynu IISG, jelikož označení začínalo velkým písmenem.

Narizeni_2014_01_32014R0655
Dne 24. října 2006 přijala Komise „Zelenou knihu“ o zlepšení účinnosti výkonu soudních rozhodnutí v Evropské unii: obstavení bankovních účtů“, [...]

Tabulka 14: Nedodržení pravidel pro psaní velkých písmen u dokumentů typu *bílá kniha*

c. názvy politik

Výraz typu *společná xy politika* se v korpusu vyskytl celkem sedmkrát, přičemž v jednom případě nebylo dodrženo odpovídající pravidlo IISG a výraz měl na začátku velké písmeno. Je však zajímavé, že v tomtéž předpisu byla nalezena také formulace tohoto typu, která v souladu s pravidly začínala malým písmenem.

Narizeni_2014_02_32014R1144
To by mělo být v souladu s ostatními režimy Společné zemědělské politiky [...]
[...] v případě opatření zaměřených na třetí země dohody o volném obchodu v rámci společné obchodní politiky Evropské unie.

Tabulka 15: Příklad rozdílu v psaní velkých písmen v rámci jednoho dokumentu

d. slovo *internet*

Slovo *internet* se v korpusu vyskytlo celkem sedmnáctkrát, přičemž v jednom případě bylo slovo napsáno s velkým písmenem, což je v rozporu s pravidly IISG.

Narizení 2015_01_32015R0751
[...] modelu využívajícího mezibankovních poplatků do nových, inovativních platebních služeb, jako jsou systémy plateb pomocí mobilního telefonu nebo přes Internet .

Tabulka 16: Chybné užití velkého písmena u slova *internet*

12.2 Výskyt zkoumaných jevů v korpusu nepřekladových textů

Za účelem zvýšení relevance výsledků výzkumu prováděného v korpusu překladových legislativních textů EU byl výskyt daných jevů zkoumán také na korpusu původních českých nepřekladových textů. Obzvláště relevantní jsou takto získaná data pro první kategorii zkoumaných jevů, tj. vliv rozdílů mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a IJP na důslednost dodržování pravidel. Výsledky jsou prezentovány podle jednotlivých zkoumaných kategorií, nejpodrobněji je pojednána právě kategorie rozdílů mezi IISG a IJP.

12.2.1 Rozdíly mezi IISG a IJP

a. příslovečné spřežky vzniklé spojením předložek s číslovkami

U tohoto jevu bylo nalezeno celkem 10 výskytů, přičemž ve všech případech byla spřežka napsána dohromady. Jelikož v korpusu překladových textů byly všechny výskyty také napsány dohromady, lze předpokládat, že tento jev mají překladatelé pravděpodobně skutečně zažitý spíše dle PČP, která umožňují psaní jak zvlášť, tak i dohromady.

b. psaní *s/z* v přejatých slovech

V korpusu 2 byl nalezen jeden výskyt slova *analýza* a to ve variantě *se z*, což je tvar uvedený v Dodatku k PČP na prvním místě. Slovo *kurz/kurs* se ve dvou právních předpisech (trestní zákoník a zákoník práce) vykytovalo v podobě *se z* a v dalších dvou (občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích) naopak ve variantě *se s*, která je dle IJP rovnocenná, byť v Dodatku je uvedena až na druhém místě. Slovo *organismus/organismus* se objevuje třikrát v trestním zákoníku, ovšem nekonzistentně dvakrát v podobě *organismus* a jednou ve variantě *organismus*.

c. sloveso *muset* ve 3. os. pl.

Slovesný tvar *musejí* se v korpusu 2 vyskytl pouze dvakrát (konkrétně v občanském zákoníku), tudíž lze předpokládat, že ani v českých nepřekladových textech není tento tvar příliš často užívaný.

d. ustálené vsuvky typu *pokud možno*

Ustálená vsuvka *pokud možno* se v korpusu nepřekladových textů vyskytla čtyřikrát, vždy neoddělená čárkami – stejně tak jako v korpusu překladových textů – třebaže dle PČP lze ustálené vsuvky čárkami oddělovat.

e. výraz uvedený předložkou *včetně* uprostřed větného celku

U tohoto jevu bylo nalezeno 70 případů, kdy byl výraz oddělený čárkou, avšak také 66 výskytů, kdy výraz uvedený předložkou *včetně* uprostřed větného celku oddělený čárkami nebyl, což IJP taktéž umožňuje. I u toho jevu lze tudíž předpokládat, že jej mají překladatelé částečně zvnitřnělý také spíše dle PČP.

12.2.2 Interpunkce podle IISG

V kategorii interpunkce byl nalezen výskyt pouze u jevu 2c, tj. oddělování spojky *jako* čárkou, pokud uvádí výčet příkladů. V korpusu nepřekladových textů se spojka *jako* v této funkci vyskytla celkem sedmkrát a pokaždé byla v souladu s PČP čárkou oddělena.

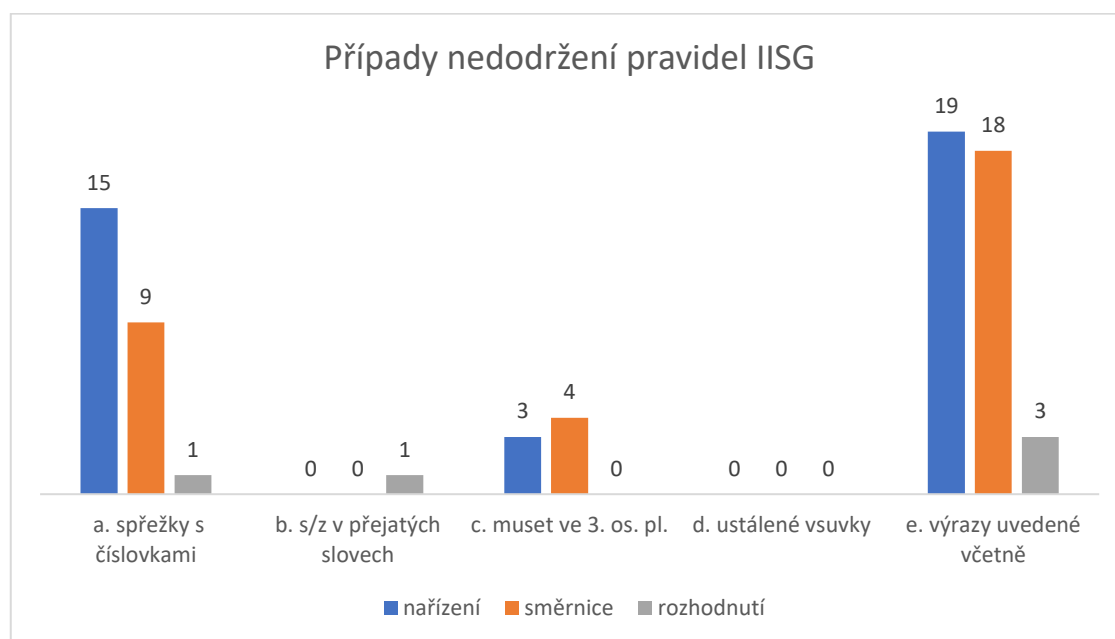
12.2.3 Psaní velkých písmen

V této kategorii, kde byly některé vyhledávací dotazy přizpůsobené českému kontextu, se jednou vyskytlo slovo *internet*, s malým počátečním písmenem v souladu s doporučením PČP. Rovněž všechny nalezené výskyty názvů právních dokumentů (zde *zákoník*) a politik (*státní politika zaměstnanosti*) byly psány s malým počátečním písmenem. Výrazy označující funkce jako *inspektor bezpečnosti práce* a *prezident* byly taktéž ve zkoumaných předpisech ve všech případech s malým písmenem. Pouze u výrazu *veřejný ochránce práv* se u dvou nalezených případů v zákoníku práce se na začátku výrazu vyskytlo velké písmeno, což zřejmě vychází z toho, že zákon týkající se této funkce obsahuje v názvu velké písmeno (*Zákon o Veřejném ochránci práv č. 349/1999 Sb.*⁴⁶).

⁴⁶ Předpis 349/1999 Sb. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. [online] [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=349&r=1999>

12.3 Vliv rozdílů mezi IISG a IJP na důslednost dodržování pravidel

Nejvíce případů nedodržení pravidel stanovených Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů, celkem 71, bylo ve zkoumaném korpusu právních předpisů EU zjištěno právě v kategorii rozdílů mezi IISG a Internetovou jazykovou příručkou, respektive pravidly českého pravopisu. Počty případů nedodržení pravidel IISG u zkoumaných jevů této kategorie v jednotlivých typech právních předpisů uvádí Graf 1.

Graf 1: Počty případů nedodržení pravidel IISG u jednotlivých zkoumaných jevů

První hypotéza říkájící, že v případech, kdy existuje rozpor mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou, bude dodržování pokynů IISG méně důsledné, protože překladatelé mají zvnitřnělá pravidla češtiny dle PČP spíše než pravidla dle Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů, byla potvrzena pouze částečně. U čtyř z pěti zkoumaných jevů v této kategorii značně převažovaly v korpusu 1 případy, kdy byla pravidla IISG dodržena, ovšem několik případů nedodržení pravidel bylo přesto zjištěno. Pouze v kategorii 1d, tj. psaní ustálených vsuvek bez oddělení čárkami, odpovídaly všechny nalezené případy pokynům IISG. V kategorii 1a, tedy psaní spřežek tvořených číslovkami, bylo naopak u všech výskytů těchto spřežek pravidlo IISG vyžadující psaní spřežek zvlášť porušeno. Lze tedy říci, že překladatelé mají pravděpodobně u některých jevů skutečně více zažitá pravidla českého pravopisu, která v obdobných případech uznávají více variant (jak bylo popsáno v kapitole 7.4 Rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou).

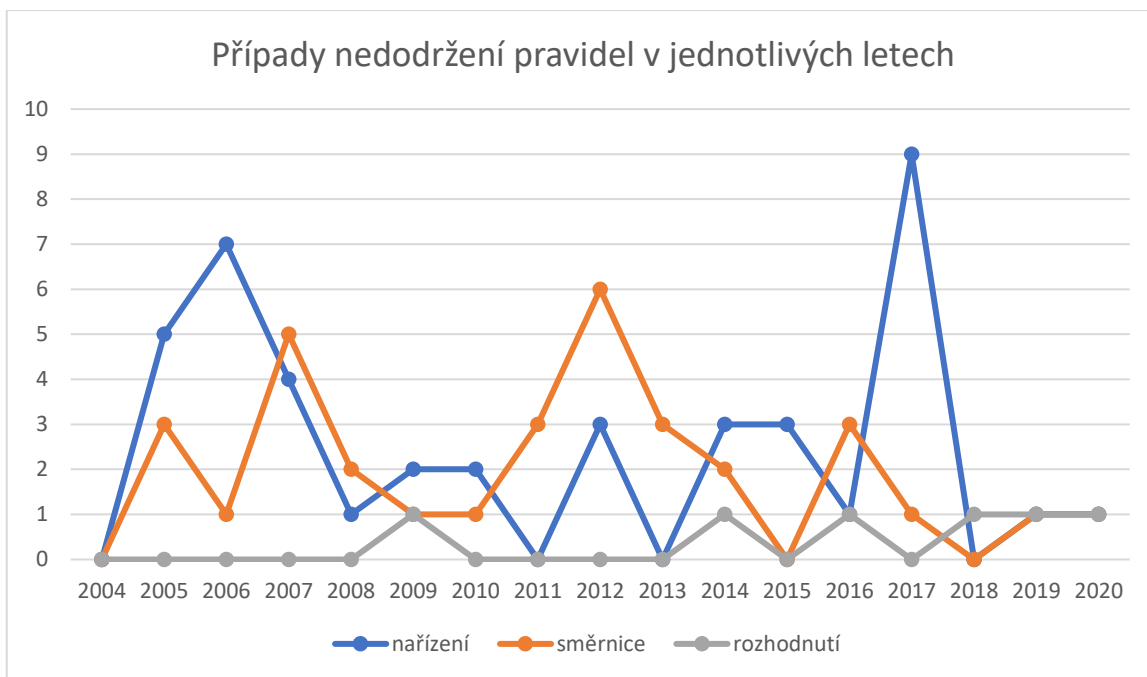
12.4 Změna důslednosti dodržování pravidel v čase

Aby bylo možné posoudit proměnu důslednosti dodržování pravidel IISG v čase, je nutné zohlednit rozsah předpisů obsažených v korpusu legislativních textů za jednotlivé roky zkoumaného období od vstupu ČR do EU (květen 2004) po současnost (březen 2020). Jak dokládá níže uvedená tabulka 17, rozsah právních dokumentů zařazených do korpusu se mezi jednotlivými lety liší, v některých případech až o polovinu. Nejmenší rozsah mají přirozeně texty z krajních let zkoumaného období, tedy 2004 a 2020, největší objem textů tvoří předpisy z let 2014, 2017 a 2013. Tato nevyváženost mohla případně zapříčinit, že v textech z jmenovaných let mohlo být v důsledku toho nalezeno nepoměrně méně či naopak více případů nedodržení pravidel než v ostatních zkoumaných letech.

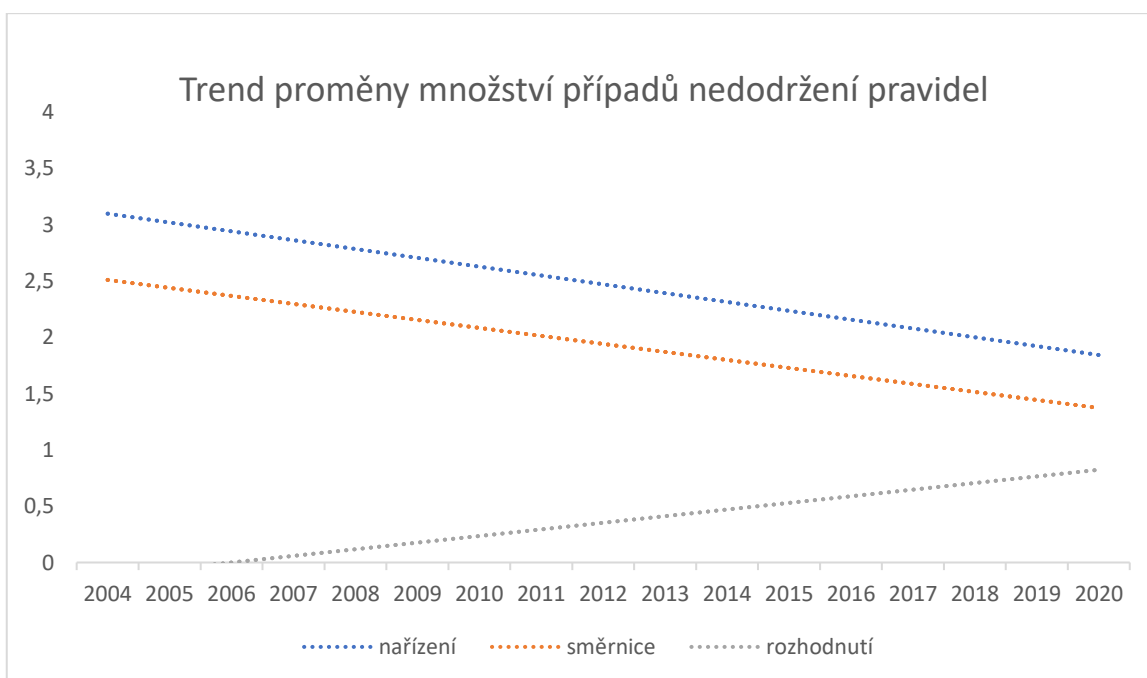
Rok	Počet slov	Počet NS (zaokrouhleno)
2004	8 295	26
2005	21 511	71
2006	25 233	81
2007	30 698	100
2008	21 269	70
2009	21 513	71
2010	30 896	100
2011	20 924	66
2012	17 513	57
2013	39 103	129
2014	42 338	136
2015	29 966	101
2016	34 885	112
2017	40 789	133
2018	22 898	74
2019	24 992	81
2020	11 900	37

Tabulka 17: Rozsah zkoumaných předpisů EU z jednotlivých let

Níže uvedený graf 2 zachycuje počet zjištěných případů nedodržení pravidel IISG v jednotlivých letech zkoumaného období u všech tří typů právně závazných legislativních textů EU. Křivky grafu vykazují určité výkyvy způsobené buď rozdíly v objemu zkoumaných textů mezi jednotlivými lety či opakujícím se nedodržením pravidla v jednom konkrétním právním dokumentu. Přesto z grafu vychází, že v posledních letech důslednost dodržování celkově spíše stoupá. Z grafu 2 byl vytvořen graf spojnice trendu proměny množství případů nedodržení pravidel v čase (graf 3). Ten ukazuje, že u nařízení a rovněž u směrnice trend nedodržení pravidel v průběhu zkoumaného období klesl, zatímco u rozhodnutí v posledních letech mírně stoupl.

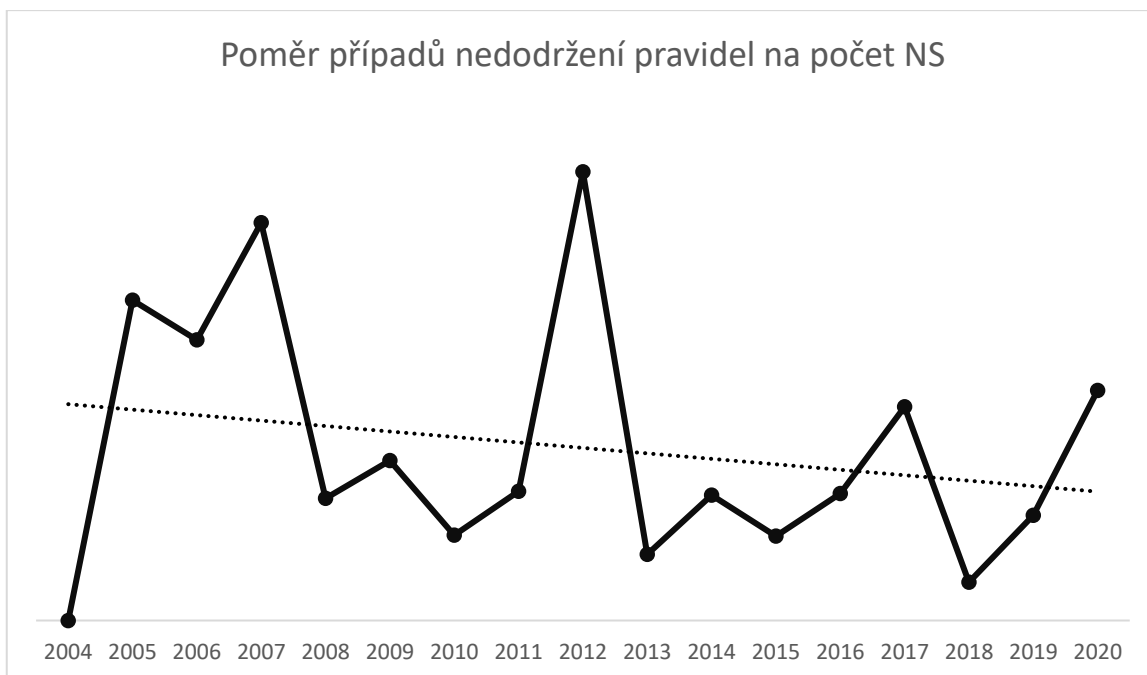

Graf 2: Počet případů nedodržení pravidel v jednotlivých letech zkoumaného období

Graf 3: Spojnice trendu proměny množství případů nedodržení pravidel IISG v čase

Pro zohlednění rozdílných objemu textů v jednotlivých zkoumaných letech byl také vypočten poměr případů nedodržení pravidel na počet normostran textů obsažených v korpusu za každý daný rok. Výsledky zobrazuje graf 4, jehož spojnice trendu rovněž ukazuje, že počet případů nedodržení pravidel ve zkoumaném období od května roku 2004 do března 2020 průběžně klesal, čili že důslednost dodržování pravidel stoupá.

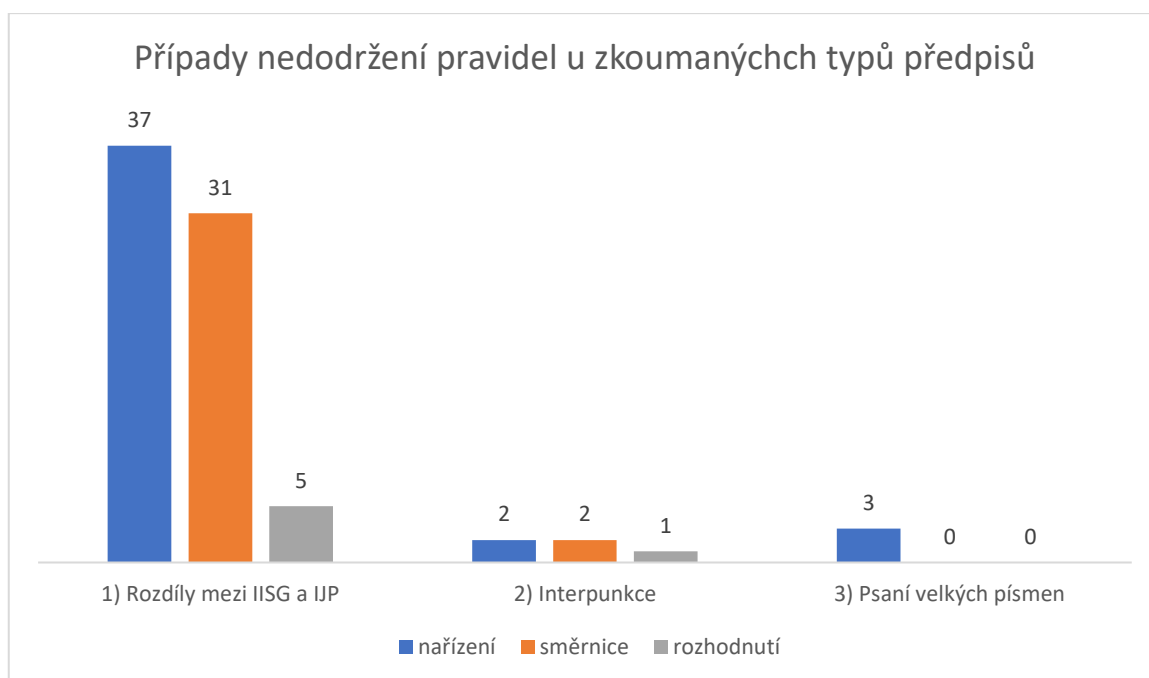

Graf 4: Poměr případů nedodržení pravidel IISG na objem zkoumaných textů v jednotlivých letech

Druhou hypotézu říkající, že u novějších textů bude v důsledku rostoucích snah o harmonizaci a standardizaci a důrazu na kvalitu dodržování pokynů důslednější než v dříve publikovaných dokumentech, lze tedy v obecné rovině považovat za potvrzenou, byť u zkoumaných rozhodnutí v posledních letech počet případů nedodržení pravidel mírně stoupl.

12.5 Důslednost dodržování pravidel u různých typů právních předpisů

Co se týče důslednosti dodržování pravidel IISG ve třech zkoumaných typech právních dokumentů EU, nejvíce případů nedodržení pokynů bylo v rámci sestaveného korpusu nalezeno u nařízení, celkem 42, u směrnic 33 a ve zkoumaných rozhodnutích pouze 6. Počty případů nedodržení pravidel u jednotlivých typů předpisů ve zkoumaných kategoriích jsou uvedeny v grafu níže.

Graf 5: Počty případů nedodržení pravidel u zkoumaných typů předpisů v jednotlivých kategoriích

Je však také třeba vzít v potaz množství jednotlivých typů textů ve zkoumaném korpusu legislativních textů EU (viz Tabulka 6: Rozsah vytvořeného korpusu právních předpisů EU). Poměr zjištěných případů nedodržení pravidel na počet normostran byl největší u nařízení, která tvořila největší část daného korpusu, o něco menší pak u směrnic a nejmenší u rozhodnutí, která vykazovala poměr porušení pravidel o více jak polovinu menší než nařízení. Třetí hypotéza říkající, že ve třech zkoumaných typech legislativních dokumentů se bude důslednost dodržování pravidel lišit, přičemž nejdůsledněji budou pravidla dodržována v nařízeních, tedy byla potvrzena jen částečně. Důslednost dodržování pokynů se ve zkoumaných typech právních předpisů skutečně lišila, ovšem nejdůsledněji byla pravidla dodržována v rozhodnutích a nejméně naopak v nařízeních.

12.6 Shrnutí kapitoly 12

Ve dvanácté kapitole jsou interpretovány výsledky provedené analýzy dodržování vybraných pokynů IISG v českých verzích legislativních textů EU, které jsou porovnány s výskytem zkoumaných jevů v korpusu původních českých právních předpisů. Výsledky jsou nejprve rozebrány dle jednotlivých kategorií zkoumaných jevů, tj. rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a IJP a dále vybraná pravidla z IISG týkající se interpunkce a psaní velkých písmen. Poté jsou popsány výsledky analýzy výskytu zkoumaných jevů v korpusu českých nepřekladových textů. Následně jsou výsledky analýzy důslednosti dodržování pravidel interpretovány z hlediska hypotéz stanovených na počátku výzkumu.

13 Možnosti dalšího výzkumu

Nabízí se celá řada možností rozšíření stávajícího výzkumu či navázání na něj. Příklad rozšíření výzkumu provedeného v této práci by například mohla představovat detailnější analýza většího množství textů z jednoho kratšího období, například z jednoho konkrétního roku. Rovněž by se nabízela možnost ověření dodržení všech pravidel ze čtvrté části Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů specifikující pravidla pro publikace v českém jazyce. V úvahu by také připadala podrobná analýza proměny dodržování pokynů v jednom vybraném typu dokumentu v průběhu let. Vhodné by naopak bylo také ověřit důslednost dodržování pravidel stanovených Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů v jiných typech dokumentů produkováných institucemi EU než jen v právně závazných textech (tj. nařízeních, směrnicích a rozhodnutích), které byly zkoumány v této práci.

Kromě toho by bylo rovněž zajímavé prozkoumat dodržování pokynů stanovených jinými příručkami či soubory pravidel používaných při procesu tvorby nejen právních textů v rámci institucí EU. Navazující krok by pak mohlo představovat srovnání pokynů obsažených v těchto příručkách a analýza toho, jak se případné rozpory mezi nimi odrážejí v textech. Z následného porovnání důslednosti dodržování pokynů stanovených různými příručkami v různých typech textů by o kvalitě překladů v institucích EU již bylo možné vynášet obecnější soudy.

Další směr navazujícího výzkumu by mohlo představovat ověřování dodržování dalších jazykových mutací pravidel IISG v textech v odpovídajících úředních jazycích EU, např. pokynů obsažených v anglické verzi IISG v anglickojazyčných textech apod. Poté by mohlo následovat porovnání důslednosti dodržování pravidel v jednotlivých jazycích.

14 Závěr

Cílem diplomové práce bylo podrobněji prozkoumat problematiku používání a dodržování pravidel v oblasti institucionálního překladu, především v kontextu překladu v rámci institucí Evropské unie, a přispět tak k poznání specifik institucionálního překladu, konkrétně toho, do jaké míry je institucionální překlad závaznými pravidly determinován.

Práce se skládala ze dvou částí – teoretické a empirické. V teoretické části byl nejprve vymezen pojem institucionálního překladu a dále zde byla popsána problematika překladu v rámci institucí EU, především funkce překladu v EU, rozličná specifika překladů v institucích EU, překlad jako produkt i jako proces. Byla také pojednána otázka kvality překladu, specifika právního jazyka a právního překladu v rámci EU, kam patří například jednotná terminologie či eurožargon. Následně už se práce zaměřila na téma pravidel a příruček v kontextu institucionálního překladu obecně a také konkrétně v institucích Evropské unie. Poté se se již práce věnovala stylistické příručce s názvem Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů, jejíž používání je závazné pro všechny instituce EU. Jednotlivé jazykové pokyny obsažené v tomto souboru pravidel pro publikace v českém jazyce byly následně porovnány s pravidly českého pravopisu uvedenými v Internetové jazykové příručce ÚJČ AV ČR a nalezené rozdíly mezi IISG a IJP byly popsány a okomentovány.

V empirické části byla popsána použitá výzkumná metoda analýzy dodržování vybraných jazykových pokynů obsažených v Pravidlech pro jednotnou úpravu dokumentů v právně závazných legislativních dokumentech. Pro účely této analýzy byl vytvořen srovnatelný pracovní korpus skládající se ze subkorpusu překladových legislativních textů EU a subkorpusu původních českých právních předpisů, tj. nepřekladových legislativních textů. Korpus legislativních textů EU byl sestaven z nařízení, směrnic a rozhodnutí publikovaných v Úředním věstníku EU od května roku 2004 až po březen 2020, a zachycoval tak období od vstupu ČR do EU až po současnost. Metodu zvolenou ke zkoumání představoval nástroj pro automatickou kontrolu kvality ApSic Xbench. Jeho prostřednictvím byly za pomoci regulárních výrazů vyhledány a následně analyzovány vybrané jazykové jevy ve třech kategoriích: rozdíly mezi Pravidly pro jednotnou úpravu dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou (respektive pravidly českého pravopisu) a dále vybraná pravidla pro interpunkci a pro psaní velkých písmen dle Pravidel pro jednotnou úpravu dokumentů, která se s pravidly českého pravopisu shodují.

Výsledky výzkumu byly poté popsány dle jednotlivých zkoumaných kategorií a následně interpretovány s ohledem na hypotézy stanovené na počátku výzkumu. První hypotéza říkající, že v případech, kdy existuje rozpor mezi Pravidly pro jednotnou úpravu

dokumentů a Internetovou jazykovou příručkou, bude dodržování pokynů IISG méně důsledné, protože překladatelé mají zvnitřnělá pravidla češtiny dle PČP spíše než pravidla dle IISG, byla potvrzena pouze částečně. U čtyř z pěti zkoumaných jevů v této kategorii značně převažovaly v korpusu právních předpisů EU případy, kdy byla pravidla IISG dodržena, ovšem několik případů nedodržení pravidel bylo přesto zjištěno. Druhou hypotézu říkající, že u novějších legislativních textů EU bude v důsledku rostoucích snah o harmonizaci a standardizaci a důrazu na kvalitu dodržování pokynů důslednější než v dříve publikovaných právních dokumentech, lze v obecné rovině považovat za potvrzenou, byť u zkoumaných rozhodnutí v posledních letech počet případů nedodržení pravidel mírně stoupl. Třetí hypotéza říkající, že ve třech zkoumaných typech legislativních dokumentů se bude důslednost dodržování pravidel lišit, přičemž nejdůsledněji budou pravidla dodržována v nařízeních, byla potvrzena jen částečně. Důslednost dodržování pokynů se ve zkoumaných textech skutečně lišila, ovšem nejdůsledněji byla pravidla dodržována v rozhodnutích a nejméně naopak v nařízeních.

V závěru práce pak byly nastíněny možnosti dalšího výzkumu v oblasti pravidel a příruček v rámci institucionálního překladu, včetně možností rozšíření výzkumu provedeného v této práci, který představuje pouhou sondu do problematiky důslednosti dodržování pravidel v institucionálním překladu.

15 Bibliografie

15.1 Primární

Evropská Unie. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, © Evropská unie, 2000–2020 [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://publications.europa.eu/code/cs/cs-000100.htm>

Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. *Internetová jazyková příručka*. [online]. Praha: Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, ©2008–2020 [cit. 19. 3. 2020]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>

15.2 Sekundární

ALCARAZ VARÓ, Enrique. 2002. *Legal translation explained*. Manchester: St. Jerome Publishing.

ATARI, Omar F. a AL-SHARAFI, Abdul Gabbar. 2012. Split Loyalties. The Translator between Translating Institutions' Norms and Translation Theories. *The Interpreter and Translator Trainer*, 6(2), 195–217.

BAKER, Mona. 1998. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London: Routledge.

BEDNÁROVÁ-GIBOVÁ, Klaudia. 2016. *Towards an Understanding of EU Translation*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-1670-7.

BIEL, Łucja. 2014. *Lost in the Eurofog: the textual fit of translated law*. Frankfurt nad Mohanem: Peter Lang. Studies in language, culture and society. ISBN 978-3-631-64626-7.

BIEL, Łucja. 2017. Quality in institutional EU translation: Parameters, policies and practices. In: SVOBODA, Tomáš, BIEL, Łucja a ŁOBODA, Krzysztof. *Quality aspects in institutional translation*. Berlín: Language science press. s. 31–58.

BIEL, Lucja. 2007. Translation of Multilingual EU Legislation as a Sub-genre of Legal Translation. In: KIERZKOWSKA, Danuta, ed. *Court Interpreting and Legal Translation in Enlarged Europe 2006*. Varšava: Translegis publishing. s. 144–163.

BIEL, Łucja, ENGBERG, Jan, MARTÍN RUANO, Rosario a SOSONI, Vilemini, ed. 2019. *Research methods in legal translation and interpreting: crossing methodological boundaries*. Abingdon: Routledge. Law, language and communication (Routledge). ISBN 9781138492103.

BOBEK, Michal. 2009. Corrigenda in the Official Journal of the European Union: Community law as quicksand. *European Law Review*, (34), 950–962. [cit. 23. 3. 2020]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=1498063>.

- BORJA ALBI, Anabel a PRIETO RAMOS, Fernando. 2013. *Legal translation in context: professional issues and prospects*. Bern: Peter Lang. New trends in translation studies.
- BROWNLIE, Siobhan. 1999. Investigating norms. In: VANDAELE, Jeroen, ed. *Selected Papers of the CETRA Research Seminars in Translation Studies 1994-1996*. Leuven: CETRA, s. 7–21.
- CAO, Deborah. 2007. *Translating law*. Clevedon: Multilingual Matters. Topics in translation. ISBN 978-1-85359-954-5.
- ČAVOŠKI, Aleksandra. 2017. Interaction of law and language in the EU: Challenges of translating in multilingual environment. *The Journal of Specialised Translation*, (27), 58–74.
- ČERMÁK, František. 2017. *Korpus a korpusová lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum.
- DEBOVE, Antonia, Sabrina FURLAN & Ilse DEPRAETERE. 2011. A contrastive analysis of five automated QA tools (QA Distiller 6.5.8, Xbench 2.8, ErrorSpy 5.0, SDL Trados 2007 QA Checker 2.0 and SDLX 2007 SP2 QA Check). In: DEPRAETERE Ilse, ed. *Perspectives on translation quality*. Berlin: de Gruyter Mouton. s. 161–192.
- DEPRAETERE, Ilse a Thomas VACKIER. 2011. Comparing formal translation evaluation and meaning-oriented translation evaluation: or how QA tools can(not) help. In: DEPRAETERE Ilse, ed. *Perspectives on translation quality*. Berlin: de Gruyter Mouton. s. 25–50.
- DOLLERUP, Cay. 1996. Language Work at the European Union. In: ROSE, Marilyn Gaddis, ed. *Translation Horizons. Beyond the Boundaries of Translation Spectrum*. Binghamton: Center for Research in Translation, s. 297–314.
- DOLLERUP, Cay. 2001. Complexities of EU Language Work. *Perspectives: Studies in Translatology*, London: Routledge, 9(4), 271–292.
- DRUGAN, Joanna. 2013. *Quality in professional translation: assessment and improvement*. London: Bloomsbury.
- DRUGAN, Joanna, Ingemar STRANDVIK a Erkka VUORINEN. 2018. Translation quality, quality management and agency: principles and practice in the European Union institutions. In JOSS Moorkens, Sheila CASTILHO, Stephen DOHERTY a Federico GASPARI, ed., *Translation quality assessment: from principles to practice*. Berlin: Springer.
- Evropská komise. *Tender specifications OMNIBUS-15 (open procedure) Translation of European Union documents*. [online] [cit. 16. 3. 2020]. Dostupné z: https://infoeuropa.eu/ocid.pt/files/database/000064001-000065000/000064078_2.pdf

Evropská komise. 2011. *Jak psát srozumitelně*. Lucemburk: Úřad pro publikace EU. ISBN 978-92-79-16973-1. Dostupné také z: http://publications.europa.eu/resource/cellar/725b7eb0-d92e-11e5-8fea-01aa75ed71a1.0002.03/DOC_1. [cit. 16. 3. 2020].

Evropská komise. 2016a. *Pravidla pro překlad právních předpisů EU*. [online] [cit. 16. 3. 2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/czech_resources_rules_summary_cs.pdf

Evropská komise. 2016b. *Translation checklist*. [online] [cit. 16. 3. 2020]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/translation_checklist_en.pdf

Evropská komise, DGT. 2016c. *Translation tools and workflow*. Lucemburk: Úřad pro publikace EU. ISBN 978-92-79-62204-5. Dostupné také z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/00e51a8e-9c50-11e6-868c-01aa75ed71a1>. [cit. 16. 3. 2020].

Evropská unie. 2006. *EN-15038: European Quality Standard for Translation Service Providers*.

Evropská unie. 2011. *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů*. Lucemburk: Úřad pro publikace EU.

Evropská unie. 2015. *Společná praktická příručka Evropského parlamentu, Rady a Komise pro osoby podílející se na redakci právních předpisů Evropské unie*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie. ISBN 978-92-79-49094-1. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/KB0213228CSN.pdf>. [cit. 16. 3. 2020].

Evropská unie. 2018. *Společná rukověť pro prezentaci a redakci aktů přijímaných řádným legislativním postupem*. [online] [cit. 16. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/32615/joint-handbook-cs-january-2018_2017_12_19_def.pdf

FILIPOVÁ, Petra. 2001. *Některá kritéria obtížnosti překladu legislativních textů ES z angličtiny do češtiny*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.

GONZÁLEZ NÚÑEZ, Gabriel. 2016. On Translation Policy. *Target*, **28**(1), 87–109.

GIBOVÁ, Klaudia. 2009. EU Translation as the Language of a Reunited Europe Reconsidered. In: *Language, Literature and Culture in a Changing Transatlantic World*. International Conference Proceedings. Prešov: Prešovská univerzita, s. 192–202.

GRIETENA, Indra. 2011. Translation Problems within the EU Context. *Vertimo Studijos*. (4), 125–137.

HALVERSON, Sandra L. 2008. Translations as institutional facts: An ontology for “assumed translation”. In: PYM, Anthony, Miriam SHLESINGER a Daniel SIMEONI, eds. *Beyond Descriptive Translation Studies. In Homage to Gideon Toury*. John Benjamins, s. 343–362.

HANZL, Jan. 2006. *Překlad právních předpisů evropských společenství v české republice a dalších nových členských státech EU*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.

HANZL, Jan a BEAVEN, John. 2017. Quality assurance at the Council of the EU’s Translation Service. In: SVOBODA, Tomáš, BIEL, Ľucia a ĽOBODA, Krzysztof. *Quality aspects in institutional translation*. Berlín: Language science press. s. 139–154.

HOFFMANNOVÁ, Jana a Josef ŠIMANDL. 2008. Euročeština v lucemburských překladech dokumentů Evropského parlamentu. *Naše řeč*, **91**(3), 113–126.

CHLUMSKÁ, Lucie. 2014. Není korpus jako korpus: Korpusy v kontrastivní lingvistice a translatologii. *Časopis pro moderní filologii*, **96** (2), 221–232.

CHROMÁ, Marta. 2008. Semantic and legal interpretation: two approaches to legal translation. In: BHATIA, V. K., Christopher CANDLIN a Paola EVANGELISTI ALLORI, ed. *Language, culture and the law: the formulation of legal concepts across systems and cultures*. Bern: Peter Lang. Linguistic insights. ISBN 978-3-03911-470-2. s. 303–316.

CHROMÁ, Marta. *Právní překlad v teorii a praxi. Nový občanský zákoník*. Praha: Nakladatelství Karolinum, Univerzita Karlova, 2014.

International Organization for Standardization. 1994. *ISO 8402: Quality management and quality assurance*. Ženeva: International Organization for Standardization.

KADLECOVÁ, Gabriela. 2013. *Approaches to Translation Quality Assessment in EU Institutions: Study Focusing on European Commission*. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta.

KANG, Ji-Hae. 2009. Institutional Translation. In: BAKER, Mona a Gabriela SALDANHA, eds. *Routledge Encyclopaedia of Translation Studies*. London and New York: Routledge, s. 141–144.

KANG, Ji-Hae. 2014. Institutions translated: discourse, identity and power in institutional mediation. *Perspectives: Studies in Translatology*. London: Routledge, **22**(4), 469–478.

KOSKINEN, Kaisa. 2000. Institutional illusions. Translating in the EU Commission. *The translator*. Manchester: St Jerome Publishing, **6**(1), 49–65.

KOSKINEN, Kaisa. 2008. *Translating institutions: an ethnographic study of EU translation*. Manchester: St. Jerome Publishing.

KOSKINEN, Kaisa. 2011. Institutional translation. In: GAMBIER, Yves a Luc van DOORSLAER, ed. *Handbook of translation studies*. Volume 2. Amsterdam: John Benjamins Pub. Co.

KOSKINEN, Kaisa. 2014. Institutional translation: The art of government by translation. *Perspectives*, **22**(4), 479–492, DOI: [10.1080/0907676X.2014.948887](https://doi.org/10.1080/0907676X.2014.948887)

KŘEPELKA, Filip. 2007. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 9788021042988.

KŘEPELKA, Filip. 2019. Pohled právníka na překlady pro Evropskou unii. In: SVOBODA, Tomáš, ed. *Překlady pro EU. Institucionální překlad v kontextu institucí a orgánů Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Milada Karez. s. 69–76.

LIPANSKÁ, Bianca. 2010. *Der Übersetzungsdienst der tschechischen EU-Ratspräsidentschaft*. Lipsko. Diplomová práce. Universität Leipzig.

MARTINCOVÁ, Olga, ed. 1993. *Pravidla českého pravopisu: školní vydání*. Praha: Pansofia.

MASON, Ian. 2004. Text Parametres in Translation: Transitivity and Institutional cultures. In: VENUTI, Lawrence, ed. *The translation studies reader*. 3rd edition. Londýn: Routledge, 2012. ISBN 978-0-415-61348-4.

MOSSOP, Brian. 1988. Translating institutions: a missing factor in translation theory. *TTR*, **1**(2), 65–71. DOI: <https://doi.org/10.7202/037019ar>.

MORRIS, Marshall, ed. 1995. *Translation and the law*. Amsterdam: Benjamins. American translators association. Scholarly monograph series. ISBN 1-55619-627-X.

NORD, Christiane. 2006. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-oriented Text Analysis*. Amsterdam: Rodopi.

OUZSKÁ, Jaroslava. 2019. Specifika překladových zakázek pro EU. In: SVOBODA, Tomáš, ed. *Překlady pro EU. Institucionální překlad v kontextu institucí a orgánů Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Milada Karez. s. 55–68.

PACHOLÍK, Otto. 2019. Překlady pro EU – pohled z ústředí. In: SVOBODA, Tomáš, ed. *Překlady pro EU. Institucionální překlad v kontextu institucí a orgánů Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Milada Karez. s. 31–38.

- PRAVDOVÁ, Markéta a Ivana SVOBODOVÁ, ed. 2014. *Akademická příručka českého jazyka*. Praha: Academia.
- PRAVDOVÁ, Markéta and Ivana SVOBODOVÁ, ed. 2019. *Akademická příručka českého jazyka*. 2., rozšířené vydání. Praha: Academia.
- PRIETO RAMOS, Fernando, ed. 2018. *Institutional translation for international governance: enhancing quality in multilingual legal communication*. New York: Bloomsbury Academic, Bloomsbury Publishing. Bloomsbury advances in translation. ISBN 9781474292290.
- PRIETO RAMOS, Fernando. 2014. Quality Assurance in Legal Translation: Evaluating Process, Competence and Product in the Pursuit of Adequacy. *International Journal for the Semiotics of Law*, **28**(1), DOI 10.1007/s11196-014-9390-9.
- SCHÄFFNER, Christina. 2001. Translation and the EU – Conditions and consequences. *Perspectives: Studies in Translatology*, London: Routledge, **9**(4), 247–261.
- SCHÄFFNER, Christina. 2014. Translation practices in political institutions: a comparison of national, supranational, and non-governmental organisations. *Perspectives: Studies in Translatology* **22**(4), 493–510. DOI: 10.1080/0907676X.2014.948890
- SOSONI, Vilemini. 2011. Training translators to work for the EU institutions: luxury or necessity? *The Journal of Specialised Translation*, (16), 77–108.
- STOLÍNOVÁ, Barbora. 2015. *Eurožargon v překladových textech vznikajících u institucí EU*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.
- STRANDVIK, Ingemar. 2017. Evaluation of outsourced translations. State of play in the European Commission's Directorate-General for Translation (DGT). In: SVOBODA, Tomáš, BIEL, Łucja a ŁOBODA, Krzysztof. *Quality aspects in institutional translation*. Berlín: Language Science Press. ISBN 978-3-96110-021-7. s. 123–138.
- SVOBODA, Tomáš. 2013. Translation Manuals and Drafting Style Guides at the European Commission. *Le Bulletin du CRATIL*, **5**(10).
- SVOBODA, Tomáš, BIEL, Łucja a ŁOBODA, Krzysztof. 2017a. *Quality aspects in institutional translation*. Berlin: Language science press.
- SVOBODA, Tomáš, BIEL, Łucja a ŁOBODA, Krzysztof. 2017b. Quality Aspects in Institutional Translation: Introduction. In: SVOBODA, Tomáš, BIEL, Łucja a ŁOBODA, Krzysztof. *Quality aspects in institutional translation*. Berlin: Language science press, s. 1–14.

SVOBODA, Tomáš 2017c. Translation manuals and style guides as quality assurance indicators: The case of the European Commission's DGT. In: SVOBODA, Tomáš, BIEL Łucia a ŁOBODA, Krzysztof. *Quality aspects in institutional translation*. Berlín: Language science press, s. 75–108.

SVOBODA, Tomáš, ed. 2019a. *Překlady pro EU. Institucionální překlad v kontextu institucí a orgánů Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Milada Karez.

SVOBODA, Tomáš. 2019b. Úvod. In: SVOBODA, Tomáš, ed. *Překlady pro EU. Institucionální překlad v kontextu institucí a orgánů Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Milada Karez, 2019. s. 9–21.

SVOBODA, Tomáš. 2019c. Pokyny a příručky pro autory textů a překladatele u orgánů a institucí EU. In: SVOBODA, Tomáš, ed. *Překlady pro EU. Institucionální překlad v kontextu institucí a orgánů Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Milada Karez, 2019. s. 77–100.

ŠARČEVIĆ, Susan. 1997. *New approach to legal translation*. Hague: Kluwer Law International.

ŠARČEVIĆ, Susan. 2000. Legal Translation and Legal Theory: a Receiver-oriented Approach. In: GÉMAR, Jean Claude, ed. *La traduction juridique: Histoire, théorie(s) et pratique*. Bern, Ženeva, ASTTI/ETI.

TOMÁŠEK, Michal. 1998. *Překlad v právní praxi*. Praha: Linde.

TOMÁŠEK, Michal, ADAMOVÁ, Karolina, ANTOŠ, Marek, et al., 2010. CHROMÁ, Marta, ed. *Czech law between europeanization and globalization*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1785-5.

TOMÍČKOVÁ, Kateřina. 2019. *Chybovost v překladech právních textů do češtiny publikovaných v Úředním věstníku EU*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.

VANDEPITTE, Sonia. 2017. Translation product quality: a conceptual analysis. In: SVOBODA, Tomáš, BIEL Łucia a ŁOBODA, Krzysztof. *Quality aspects in institutional translation*. Berlin: Language science press. s. 15–30.

WAGNER, Emma. 2001. Translation in the EU Machinery. *Perspectives: Studies in Translatology*. London: Routledge, 9(4), 263–270.

WAGNER, Emma, BECH Svend a M. MARTÍNEZ, Jesús. 2002. *Translating for the European Union Institutions*. London: Routledge.

WASHBOURNE, Richard Kelly. 2012. Translation style guides in translator training: Considerations for task design. *The Journal of Specialised Translation*, (17).

ZEHNALOVÁ, Jitka. 2010. Překlad a hodnocení jeho kvality. In. KNITTLOVÁ, Dagmar, GRÝGOVÁ, Bronislava a ZEHNALOVÁ, Jitka. *Překlad a překládání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2428-6.

16 Seznam obrázků, grafů a tabulek

Obrázek 1: Struktura celexového čísla	51
Obrázek 2: Struktura identifikátoru konkrétního právního předpisu EU	51
Obrázek 3: Struktura identifikátoru konkrétního právního předpisu ČR	52
Obrázek 4: Zobrazení výsledků vyhledávání v prostředí nástroje Xbench	54
Graf 1: Počty případů nedodržení pravidel IISG u jednotlivých zkoumaných jevů.....	62
Graf 2: Počet případů nedodržení pravidel v jednotlivých letech zkoumaného období.....	64
Graf 3: Spojnice trendu proměny množství případů nedodržení pravidel IISG v čase	64
Graf 4: Poměr případů nedodržení pravidel IISG na objem zkoumaných textů v jednotlivých letech.....	65
Graf 5: Počty případů nedodržení pravidel u zkoumaných typů předpisů v jednotlivých kategoriích	66
Tabulka 1: Proměna množství textů překládaných z jednotlivých pracovních jazyků podle Gibové (2009).....	21
Tabulka 2: Pokyny pro publikace v českém jazyce ve čtvrté části Pravidel	38
Tabulka 3: Zkoumané jevy v kategorii Rozdíly mezi IISG a IJP.....	46
Tabulka 4: Zkoumané jevy v kategorii Interpunkce podle IISG	46
Tabulka 5: Zkoumané jevy v kategorii Psaní velkých písmen podle IISG	47
Tabulka 6: Rozsah vytvořeného korpusu právních předpisů EU	49
Tabulka 7: Rozsah vytvořeného korpusu původních českých právních předpisů.....	50
Tabulka 8: Přehled použitých dotazů a režimů vyhledávání u jednotlivých kategorií.....	55
Tabulka 9: Upravené vyhledávací dotazy pro vyhledávání v korpusu 2.....	56
Tabulka 10: Nalezený případ užití tvaru diskuze	57
Tabulka 11: Příklady nalezených výskytů tvaru musejí	58
Tabulka 12: Rozdílné užití interpunkce u obdobné formulace ve dvou směrnících	58
Tabulka 13: Případy nedodržení pravidla pro oddělení lomítka mezerami.....	59
Tabulka 14: Nedodržení pravidel pro psaní velkých písmen u dokumentů typu bílá kniha	59
Tabulka 15: Případ rozdílu v psaní velkých písmen v rámci jednoho dokumentu.....	59
Tabulka 16: Chybné užití velkého písmena u slova internet	60
Tabulka 17: Rozsah zkoumaných předpisů EU z jednotlivých let	63

Příloha 1 Seznam zkoumaných právních předpisů EU

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1935/2004 ze dne 27. října 2004 o materiálech a předmětech určených pro styk s potravinami a o zrušení směrnic 80/590/EHS a 89/109/EHS

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 183/2005 ze dne 12. ledna 2005, kterým se stanoví požadavky na hygienu krmiv

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2046/2005 ze dne 14. prosince 2005 o opatřeních k usnadnění postupů pro podávání žádostí o víza a udělování víz pro členy olympijské rodiny, kteří se účastní zimních olympijských nebo paralympijských her 2006 v Turíně

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 561/2006 ze dne 15. března 2006 o harmonizaci některých předpisů v sociální oblasti týkajících se silniční dopravy, o změně nařízení Rady (EHS) č. 3821/85 a (ES) č. 2135/98 a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 3820/85

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 715/2007 ze dne 20. června 2007 o schvalování typu motorových vozidel z hlediska emisí z lehkých osobních vozidel a z užitkových vozidel (Euro 5 a Euro 6) a z hlediska přístupu k informacím o opravách a údržbě vozidla

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 862/2007 ze dne 11. července 2007 o statistice Společenství v oblasti migrace a mezinárodní ochrany a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 311/76 o sestavování statistik o zahraničních pracovnících

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 300/2008 ze dne 11. března 2008 o společných pravidlech v oblasti ochrany civilního letectví před protiprávními činy a o zrušení nařízení (ES) č. 2320/2002

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1331/2008 ze dne 16. prosince 2008, kterým se stanoví jednotné povolovací řízení pro potravinářské přídatné látky, potravinářské enzymy a látky určené k aromatizaci potravin

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 390/2009 ze dne 23. dubna 2009, kterým se mění Společná konzulární instrukce k vízům pro diplomatické mise a konzulární úřady v souvislosti se zavedením biometrických prvků, včetně ustanovení o organizaci přijímání a zpracování žádostí o víza

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1072/2009 ze dne 21. října 2009 o společných pravidlech pro přístup na trh mezinárodní silniční nákladní dopravy

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 439/2010 ze dne 19. května 2010 o zřízení Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu

Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 1236/2010 ze dne 15. prosince 2010, kterým se stanoví systém kontroly a vynucování platný v oblasti vymezené Úmluvou o budoucí multilaterální spolupráci při rybolovu v severovýchodním Atlantiku a zrušuje nařízení Rady (ES) č. 2791/1999

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 211/2011 ze dne 16. února 2011 o občanské iniciativě

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1337/2011 ze dne 13. prosince 2011 o evropské statistice trvalých kultur a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 357/79 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/109/ES

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 386/2012 ze dne 19. dubna 2012, kterým se Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a průmyslové vzory) svěřují úkoly související s prosazováním práv duševního vlastnictví, včetně sdružování zástupců veřejného a soukromého sektoru v podobě Evropského střediska pro sledování porušování práv duševního vlastnictví

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1257/2012 ze dne 17. prosince 2012, kterým se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 346/2013 ze dne 17. dubna 2013 o evropských fondech sociálního podnikání

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1379/2013 ze dne 11. prosince 2013 o společné organizaci trhů s produkty rybolovu a akvakultury a o změně nařízení Rady (ES) č. 1184/2006 a (ES) č. 1224/2009 a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 104/2000

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 655/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se zavádí řízení o evropském příkazu k obstavení účtů k usnadnění vymáhání přeshraničních pohledávek v občanských a obchodních věcech

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1144/2014 ze dne 22. října 2014 o informačních a propagačních opatřeních na podporu zemědělských produktů na vnitřním trhu a ve třetích zemích a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 3/2008

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/751 ze dne 29. dubna 2015 o mezibankovních poplatcích za karetní platební transakce

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2219 ze dne 25. listopadu 2015 o Agentuře Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL) a o nahrazení a zrušení rozhodnutí Rady 2005/681/SVV

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2336 ze dne 14. prosince 2016, kterým se stanoví zvláštní podmínky rybolovu hlubinných populací v severovýchodním Atlantiku a ustanovení pro rybolov v mezinárodních vodách severovýchodního Atlantiku a kterým se zrušuje nařízení Rady (ES) č. 2347/2002

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/352 ze dne 15. února 2017, kterým se zřizuje rámec pro poskytování přístavních služeb a stanoví společná pravidla pro finanční transparentnost přístavů

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1938 ze dne 25. října 2017 o opatřeních na zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu a o zrušení nařízení (EU) č. 994/2010

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/644 ze dne 18. dubna 2018 o službách přeshraničního dodávání balíků

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1860 ze dne 28. listopadu 2018 o využívání Schengenského informačního systému při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/880 ze dne 17. dubna 2019 o vstupu a dovozu kulturních statků

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2152 ze dne 27. listopadu 2019 o evropských podnikových statistikách a zrušení deseti právních aktů v oblasti podnikových statistik

Prováděcí nařízení Komise (EU) 2020/477 ze dne 31. března 2020, kterým se mění prováděcí nařízení Komise (EU) 2020/39, kterým se ukládá konečné antidumpingové clo na dovoz peroxosíranů (persíranů) pocházejících z Čínské lidové republiky na základě přezkumu před pozbytím platnosti podle čl. 11 odst. 2 nařízení (EU) 2016/1036

Směrnice Komise 2004/103/ES ze dne 7. října 2004 o kontrolách totožnosti a rostlinolékařských kontrolách rostlin, rostlinných produktů nebo jiných předmětů uvedených v části B přílohy V směrnice Rady 2000/29/ES, které lze provádět jinde než ve vstupním místě do Společenství nebo v místě jeho blízkosti, a o podmínkách souvisejících s těmito kontrolami

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/64/ES ze dne 26. října 2005 o schvalování typu motorových vozidel z hlediska jejich opětne použitelnosti, recyklovatelnosti a využitelnosti a o změně směrnice Rady 70/156/EHS

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/42/ES ze dne 17. května 2006 o strojních zařízeních a o změně směrnice 95/16/ES (přepracované znění)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/59/ES ze dne 23. října 2007 o vydávání osvědčení strojvedoucím obsluhujícím hnací vozidla a vlaky v železničním systému Společenství

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/122/ES ze dne 14. ledna 2009 o ochraně spotřebitele ve vztahu k některým aspektům smluv o dočasném užívání ubytovacího zařízení (timeshare), o dlouhodobých rekreačních produktech, o dalším prodeji a o výměně

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/52/ES ze dne 18. června 2009 o minimálních normách pro sankce a opatření vůči zaměstnavatelům neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/148/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/35/EU ze dne 16. června 2010 o přepravitelných tlakových zařízeních a o zrušení směrnic Rady 76/767/EHS, 84/525/EHS, 84/526/EHS, 84/527/EHS a 1999/36/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/65/EU ze dne 20. října 2010 o ohlašovacích formalitách lodí připlouvajících do přístavů členských států nebo odplouvajících z nich a o zrušení směrnice 2002/6/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/65/EU ze dne 8. června 2011 o omezení používání některých nebezpečných látek v elektrických a elektronických zařízeních

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/98/EU ze dne 13. prosince 2011 o jednotném postupu vyřizování žádostí o jednotné povolení k pobytu a práci na území členského státu pro státní příslušníky třetích zemí a o společném souboru práv pracovníků ze třetích zemí oprávněně pobývajících v některém členském státě

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/29/EU ze dne 12. června 2013 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se dodávání pyrotechnických výrobků na trh (přepracované znění)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/57/EU ze dne 16. dubna 2014 o trestních sankcích za zneužívání trhu (směrnice o zneužívání trhu)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/94/EU ze dne 22. října 2014 o zavádění infrastruktury pro alternativní paliva

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/413 ze dne 11. března 2015 o usnadnění přeshraniční výměny informací o dopravních deliktech v oblasti bezpečnosti silničního provozu

Prováděcí směrnice Komise (EU) 2015/2392 ze dne 17. prosince 2015 k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 596/2014, pokud jde o oznamování skutečných nebo možných porušení tohoto nařízení příslušným orgánům

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/802 ze dne 11. května 2016 o snižování obsahu síry v některých kapalných palivech

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2102 ze dne 26. října 2016 o přístupnosti webových stránek a mobilních aplikací subjektů veřejného sektoru

Směrnice RADY (EU) 2017/952 ze dne 29. května 2017, kterou se mění směrnice (EU) 2016/1164, pokud jde o hybridní nesoulady s třetími zeměmi

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1371 ze dne 5. července 2017 o boji vedeném trestněprávní cestou proti podvodům poškozujícím finanční zájmy Unie

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/957 ze dne 28. června 2018, kterou se mění směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1673 ze dne 23. října 2018 o boji vedeném trestněprávní cestou proti praní peněz

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/130 ze dne 16. ledna 2019, kterou se mění směrnice 2004/37/ES o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí karcinogenům nebo mutagenům při práci

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU

Směrnice Rady (EU) 2020/285 ze dne 18. února 2020, kterou se mění směrnice 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty, pokud jde o zvláštní režim pro malé podniky, a nařízení (EU) č. 904/2010, pokud jde o správní spolupráci a výměnu informací za účelem sledování správného uplatňování zvláštního režimu pro malé podniky

Rozhodnutí Rady ze dne 18. října 2004 o splnění podmínek stanovených v článku 3 Dodatkového protokolu k Evropské dohodě zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Bulharskou republikou na straně druhé, a to s ohledem na prodloužení období stanovené v čl. 9 odst. 4 protokolu 2 k Evropské dohodě (2004/746/ES)

Rozhodnutí generálních tajemníků Evropského parlamentu, Rady, Komise, tajemníka Soudního dvora, generálních tajemníků Účetního Dvora, Evropského hospodářského a sociálního výboru, Výboru regionů a představitel veřejného ochránce práv ze dne 26. ledna 2005 o organizaci a činnosti Evropské správní školy (2005/119/ES)

Rozhodnutí Rady ze dne 21. listopadu 2005 o uzavření Protokolu o změně Dohody o stabilizaci a přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Bývalou jugoslávskou republikou Makedonií na straně druhé, který se týká celní kvóty na dovoz cukru a výrobků v odvětví cukru pocházejících z Bývalé jugoslávské republiky Makedonie do Společenství (2005/914/ES)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 896/2006/ES ze dne 14. června 2006, kterým se zavádí zjednodušený režim kontrol osob na vnějších hranicích vycházející z jednostranného uznávání některých povolení k pobytu vydaných Švýcarskem a Lichtenštejnskem členskými státy za účelem průjezdu přes jejich území

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1672/2006/ES ze dne 24. října 2006, kterým se zavádí program společenství pro zaměstnanost a sociální solidaritu – Progress

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 779/2007/ES ze dne 20. června 2007, kterým se na období let 2007–2013 zavádí zvláštní program pro předcházení násilí páchanému na dětech, mladých lidech a ženách a jeho potírání a pro ochranu obětí a ohrožených skupin (program Daphne III) jako součást obecného programu „Základní práva a spravedlnost“

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1149/2007/ES ze dne 25. září 2007, kterým se na období 2007–2013 zavádí zvláštní program „Civilní soudnictví“ jakožto součást obecného programu „Základní práva a spravedlnost“

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 234/2008/ES ze dne 11. března 2008, kterým se zřizuje Evropský statistický poradní výbor a zrušuje rozhodnutí Rady 91/116/EHS

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1351/2008/ES ze dne 16. prosince 2008 o zavedení víceletého programu Společenství pro ochranu dětí využívajících internet a jiné komunikační technologie

Rozhodnutí Evropského parlamentu, Rady, Komise, Soudního dvora, Účetního dvora, Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů ze dne 26. června 2009 o organizaci a způsobu práce Úřadu pro publikace Evropské unie (2009/496/ES, Euratom)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 17. prosince 2009 o využití prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci podle bodu 28 interinstitucionální dohody ze dne 17. května 2006 mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí o rozpočtové kázní a řádném rozpočtovém řízení (2009/1006/EU)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 283/2010/EU ze dne 25. března 2010, kterým se zřizuje evropský nástroj mikrofinancování Progress pro oblast zaměstnanosti a sociálního začleňování

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 20. října 2010 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci podle bodu 28 interinstitucionální dohody ze dne 17. května 2006 mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí o rozpočtové kázní a řádném finančním řízení (žádost EFG/2009/015 DK/Danfoss Group z Dánska) (2010/659/EU)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 3. února 2011 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci podle bodu 28 interinstitucionální dohody ze dne 17. května 2006 mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí o rozpočtové kázní a řádném finančním řízení (žádost EGF/2010/012 NL/Noord Holland ICT, Nizozemsko) (2011/99/EU)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1219/2011/EU ze dne 16. listopadu 2011 o upisování dodatečných akcií kapitálu Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD) Evropskou unií v důsledku rozhodnutí o navýšení tohoto kapitálu

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 602/2012/EU ze dne 4. července 2012 o změnách Dohody o založení Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD), které rozšiřují zeměpisný rozsah operací EBRD o jižní a východní Středomoří

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. září 2012 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci podle bodu 28 interinstitucionální dohody ze dne 17. května 2006 mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí o rozpočtové kázní a řádném rozpočtovém řízení (žádost EGF/2011/017 ES/Aragón Stavebnictví, Španělsko) (2012/536/EU)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 21. května 2013 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci podle bodu 28 interinstitucionální dohody ze dne 17. května 2006 mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí o rozpočtové kázní a řádném finančním řízení (žádost EGF/2011/016 IT/Agile, Itálie) (2013/277/EU)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1386/2013/EU ze dne 20. listopadu 2013 o všeobecném akčním programu Unie pro životní prostředí na období do roku 2020 „Spokojený život v mezích naší planety“

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 466/2014/EU ze dne 16. dubna 2014, kterým se poskytuje záruka EU za případné ztráty Evropské investiční banky z finančních operací na podporu investičních projektů mimo Unii

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady ze dne 25. září 2014 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci podle bodu 13 interinstitucionální dohody ze dne 2. prosince 2013 mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí o rozpočtové kázní, spolupráci v rozpočtových záležitostech a řádném finančním řízení (žádost EGF/2014/001 EL/Nutriart z Řecka) (2014/698/EU)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/738 ze dne 29. dubna 2015 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci (žádost EGF/2014/017 FR/Mory-Ducros, Francie)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2240 ze dne 25. listopadu 2015, kterým se zavádí program pro řešení interoperability a společné rámce pro evropské orgány veřejné správy, podniky a občany (program ISA2) jako prostředek modernizace veřejného sektoru

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/990 ze dne 8. června 2016 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci (žádost Řecka – EGF/2015/011 GR/Supermarket Larissa)

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2371 ze dne 14. prosince 2016 o poskytnutí další makrofinanční pomoci Jordánskému hášimovskému království

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/951 ze dne 17. května 2017 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci v návaznosti na žádost Finska – EGF/2016/008 FI/Nokia Network Systems

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1565 ze dne 13. září 2017 o poskytnutí makrofinanční pomoci Moldavské republice

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/846 ze dne 30. května 2018 o uvolnění prostředků z Fondu solidarity Evropské unie za účelem poskytnutí pomoci Řecku, Španělsku, Francii a Portugalsku

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/947 ze dne 4. července 2018 o poskytnutí další makrofinanční pomoci Ukrajině

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/275 ze dne 11. prosince 2018 o uvolnění prostředků z Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci na základě žádosti Řecka – EGF/2018/003 EL/Attica publishing

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2071 ze dne 5. prosince 2019 o jmenování evropského inspektora ochrany údajů

Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/263 ze dne 15. ledna 2020 o zavedení elektronického systému pro dopravu a sledování zboží podléhajícího spotřební dani

Příloha 2 Seznam zkoumaných českých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., Zákon trestní zákoník

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákon zákoník práce

Zákon č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 134/2016 Sb., Zákon o zadávání veřejných zakázek

Příloha 3 Podrobné výsledky výzkumu v korpusu 1

Kategorie	nařízení	směrnice	rozhodnutí	poznámka
poprvé	15 (2005-2020 rvonoměrně)	9 (2007/11/12/13)	1 (2018)	celkem 24; u dalších číselok žádný výskyt
po prvé	0	0	0	
musejí	3 (2007/08/14)	4 (2006/2007x3)	0	
pokud možno (bez čárek)	9	11	4	ani jeden případ oddělený čárkami
včetně uprostřed vět odděleno čárkami				případy oddělené čárkami převažují
včetně neodděleno čárkami	19	18		
diskuze	0	0	1 (2016)	celkem 1
diskuse	2	0	4	celkem 6
analýza	41	18	16	celkem 75
analýsa				žádný výskyt
kurz	6	4	11	celkem 21
kurs				žádný výskyt
organizmus				žádný výskyt
organismus	4	3		celkem 7
internet	3	3	10	celkem 16
Internet	1 (2015)			celkem 1
společná xy politika	12	4	0	celkem 16
Společná xy politika	1 (2014)	0	0	celkem 1 výskyt Spol. zeměd politika
bílá kniha	0	1 (2014 na začátku věty)	0	
zelená kniha	2 (z toho 2014 s velkým Z)	1	0	
generální tajemník	0	0	13 (všechno s malým písmenem nebo kapitálkami)	celkem 13 (všechno ve dvou rozhodnutích z roku 2005)
vysoký představitel	0	0	1 (2012)	vysoká představitelka
evropský inspektor ochrany údajů	6	8	2	celkem 16 (všechno s malým písmenem)
inspektor NEAFC	36	0	0	celkem 36 z jednoho dokumentu 2010/02 (všechno s malým písmenem)
veřejný ochránce práv	4	1	11	celkem 16 (všechno s malým písmenem)
prezident	2			celkem 2
presidnt	0	0	0	žádný výskyt
a jednak			1 (2009)	1 výskyt s čárkou před
a nikoli		1 (2016)		1 výskyt s čárkou před
dvouslovné výrazy s lomítkem bez mezer	1 (2005: krmné směsi/krmné suroviny)	1 (2010: bateriová vozidla/cisternové vozy)	komunikační sítě/spol systémového rozhraní)	celkem 3
jednoslovné výrazy s lomítkem bez mezer	6	2	3	celkem 11
jako bez čárky	1 (2006)	1 (2012)	0	celkem 2 případy
jako s čárkou	73	82	20	celkem 175 výskytů, často "jako jsou/je" nebo "jako např."
případy nedodržení pravidel celkem				
interpunkce	2	2	1	
velká písmena	3	0	0	
rozdíly mezi IISG a IJP	37	31	5	
celkem	42	33	6	

Příloha 4 Podrobné výsledky výzkumu v korpusu 2

Kategorie	občanský zákoník	trestní zákoník	zákon o obchodních korporacích	zákoník práce	zákon o veřejných zakázkách	poznámka
poprvé	6	1	2	1	0	celkem 10
po prvé	0	0	0	0	0	žádný výskyt
musejí	2					jenom 2 výskyty
pokud možno (bez čárek)	2			2		
včetně uprostřed vět odděleno čárkami	14	11	18	18	9	celkem 70
včetně neodděleno čárkami	32	0	5	25	4	celkem 66
diskuze						žádný výskyt
diskuse						žádný výskyt
analýza				1		jenom 1 výskyt
analýsa						žádný výskyt
kurz		4		6		celkem 10
kurs	2		60			celkem 62
organizmus		1				celkem 1
organismus		2				celkem 2
internet	1					jenom 1 výskyt
Internet						žádný výskyt
společná xy politika/zde jako státní politika		2		3	1	vše: státní politika zaměstnanosti
Společná xy politika						žádný výskyt
Zákoník						žádný výskyt s velkým Z
generální tajemník						žádný výskyt
vysoký představitel						žádný výskyt
evropský inspektor ochrany údajů				1		zde: svazový inspektor bezpečnosti práce
						obojí velkým V (český zákon o ombudsmanovi ČR má v názvu zákon o
veřejný ochránce práv				2		Veřejném ochr práv)
prezident		5		4		celkem 9
a jednak						žádný výskyt
a nikoli						žádný výskyt
dvouslovné výrazy s lomítkem bez mezer						žádný výskyt
jednoslovné výrazy s lomítkem bez mezer						žádný výskyt
jako bez čárky						žádný výskyt
jako s čárkou	6	0	0	0	1	
celkem	65	26	85	63	15	